

2

2007 OKTOBER
ÅRGANG 21

ARBEIDSLIV I NORDEN

TIDSSKRIFT OM ARBEIDSMARKED OG ARBEIDSMILJØ

TEMA:
PÅ VEI TIL DEN
FØRSTE JOBBEN...

Dynamikk

Hun vil ikke bruke kreftene på nordisk samarbeid; "det mangler dynamikk", sier Tarja Cronberg, Finlands nye arbeidsminister, i "Portrett".

I "Debatt" reiser Sirkka Potila, direktør for internationella ärenden i Arbetsministeriet, spørsmålet: "Behövs det Nordiska ministerrådet för arbetsliv?"

Finland har formannskapet i nordisk samarbeid dette året. I Arbeidsliv i Norden tar både minister og embetskvinne bladet fra munnen og utfordrer sine nordiske samarbeidsparter.

Det eksisterer en myte om at den nordiske modellen er statisk, uttaler den finske professor i politisk historie, Pauli Kettonen i artikkelen "Nordiska välfärdsstaten en dynamisk modell". Men det er tvert imot, sier han; nordiske land alltid vært dynamiske og foranderlige i forhold til verdens vinder. Det er denne endringsvilligheten som gjør at vi klarer oss så godt i en globalisert tid.

Artikkelen "Kraftig svensk omläggning av arbetsmarknadspolitiken" handler om en slik nyorientering i forhold til velferdsstatens institusjoner, og viser den svenske arbeidsministerens forsøk på å hjelpe flere i arbeid.

Befolkningsutviklingen gjør at det begynner å bli knapphet på arbeidskraft. Likevel er det overraskende mange som ikke får jobb, blant andre unge og funksjonshemmede. Da er det en god nyhet når danske forskere kan vise at beskæftigelsesministers mål om årlig å hjelpe 2000 flere funksjonshemmede i arbeid er mer enn oppfylt: 25.000 handicappede kom i arbejde på et år.

"På vei til den første jobben" er tittelen på "Tema", som handler om unge og arbeidsmarkedet. Både i Sverige og Finland er ungdomsledigheten fortsatt svært høy. Da trengs ikke pisen når svenske ungdommer reiser på lykke og fromme med CV'n i hånd til nabolandene for å finne seg en jobb. Det positive er for eksempel at "Öresundsregionen skapar jobb åt de unga". Men selv om konjunktorene er på ungdommens side, står fortsatt drøye femten prosent av ungdommene i Finland utenfor studier og arbeidsliv. Det vil si nærmere 100.000 personer. "Det finns ingen som har ansvar för att de får arbete och utbildning", argumenteres det i artikkelen "Utslagningen börjar i skolan". Overgangen mellom skole og arbeid eller videre utdanning er en følsom fase i de unges liv. Arbeidsløshet kan bidra til å skyve unge ut av arbeidslivet, advarer forskere i: "jobbet ger unga identitet - extra tungt för dem som blir utan".

Som ny finsk arbeidsminister ønsker Tarja Cronberg å kunne gjøre noe for de arbeidsløse, ikke minst de unge og funksjonshemmede. Her sørger hun for at det blir dynamikk.

Utgiver: Arbeidsforskningsinstituttet, Oslo, på oppdrag fra Nordisk embetsmannskomite for arbeidsliv, Nordisk Ministerråd.
 Opplag: 4.100 eks. Ansvarlig redaktør: Berit Kvam, Arbeidsforskningsinstituttet. Grafisk produksjon: Offset Forum AS, Oslo.
 Data: oktober 2007. Neste nummer: desember 2007.

Redaksjonen:

Berit Kvam, redaktør
 Björn Lindahl, journalist
 Solveig Hæreid, redaksjonsassistent

Telefon:

+47 9577 7141
 +47 2224 5074
 +47 4829 0851

Fax:

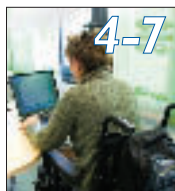
+47 2256 8918
 mobil: +47 9241 7828
 +47 2256 8918

E-post:

berit.kvam@afi-wri.no
 bjorn.lindahl@afi-wri.no
 solveig.haereid@afi-wri.no

Adresse til redaksjonen: Arbeidsforskningsinstituttet: Postboks 6954 St. Olavs plass, NO-0130 Oslo. Internet: www.afi-wri.no

Adresse til Nordisk Ministerråd: Store Strandstræde 18, DK-1255 København K. Internet: www.norden.org

4-7

NYHETER

- Nordiska välfärdsstaten en dynamisk modell
- 25.000 handicappede kom i arbejde på et år
- Kraftig svensk omläggning av arbetsmarknadspolitiken
- Aksjonsforskerne - vil ha felles akademi og mer samarbeid

8-15

TEMA - Det första jobbet

- Öresundsregionen skapar jobb åt de unga
- Utslagningen börjar i skolan
- Jobbet ger unga identitet - extra tungt för dem som blir utan

16-17

FORSKNING

- Fiktiva ansökningar avslöjar svenska arbetsgivare
- Av Magnus Carlsson och Dan-Olof Rooth, Högskolan i Kalmar

18-19

PORTRETT

- Grønn og maktglad - men vil ikke legge kreftene i nordisk samarbeid
- Finlands arbeidsminister Tarja Cronberg
- intervjuet av Berit Kvam

20

DEBATT

- Behövs Nordiska ministerrådet inom arbetslivssektorn?
- Av Sirkka Potila, Direktör för internationella ärenden, Arbetsministeriet, Finland

21

SKRÅBLIKK

- Flukten til landsbygda
- Av Windy Kester, Nederlandsk frilansjournalist, GPD

22-26

NORDEN RUNDT

- Informasjon fra myndighetene

27

SISÄLTÖ

Redaksjonsråd:

NMR	Lars Djernæs, Arbeidsliv
DK	Marianne Poulsen, Beskæftigelsesministeriet
	Søren Jensen, Jobcenter Bornholm
FIN	Helinä Tuominen, Arbetsministeriet
	Jessica Gustafsson, Social- och hälsovårdsministeriet
IS	Margrét Gunnarsdóttir, Arbeidsdirektoratet
NO	Finn Ola Jølstad, Arbeids- og inkluderingsdepartementet
	Marianne Pedersen, NAV, Arbeids- og velferdsdirektoratet
	Odd Einar Johansen, Direktoratet for Arbeidstilsynet
SE	Ann Zachrisson Nilsson, Arbetsmarknadsdepartementet
	Mats Silvell, Arbetsmarknadsstyrelsen
	Matts Rydin, Arbetsmiljöverket

Telefon:

+45 3396 0360
+45 7220 5023
+45 5692 3911
+358 10604 8042
+358 91607 3124
+354 515 4800
+47 2224 8365
+47 2107 0248
+47 4163 2736
+46 8405 1337
+46 8586 06075
+46 8730 9355

Fax:

+45 3393 3572
+45 3314 3108
+45 5695 5109
+358 1060 48059
+358 9160 74328
+354 511 2520
+47 2224 9549
+47 2107 0001
+47 7319 9701
+46 8411 9348
+46 8586 06032
+46 8730 9010

E-post:

idj@norden.org
lmp@bm.dk
soeren.jensen@brk.dk
helina.tuominen@mol.fi
jessica.gustafsson@stm.fi
margret.gunnarsdottir@vmst.is
föj@aid.dep.no
marianne.pedersen@nav.no
odd.einar.johansen@atil.no
ann.zachrisson-nilsson@employment.ministry.se
mats.silvell@ams.amv.se
matts.rydin@av.se

Nordiska välfärdsstaten en dynamisk modell

Nordiska välfärdsforskare har skjutit startskottet för Nordforsks välfärdsprogram NCoE Welfare, det kanske mest ambitiösa forskarsamarbetet i ämnet någonsin. Avsikten är att under fem år granska den nordiska välfärdsstaten från olika angreppspunkter. Bakgrunden är globaliseringens effekter.

Text: Carl-Gustav Lindén

Pauli Kettunen, professor i politisk historia vid Helsingfors universitet, drar ett av de två projekten. Han anser att det existerar en felaktig bild av välfärdsamhällets uppkomst. Det finns en uppfattning att välfärdsstaten består av gamla nationella institutioner som är oförmögna till förändring inför utmaningen från globaliseringen och den europeiska integrationen. Framväxten skedde inte i slutna nationella miljöer, påpekar han, tvärtom karaktäriseras utvecklingen av sökande efter idéer från utlandet och bär drag av internationella konstruktioner.

- Man kom inte från en sluten värld. De nordiska länderna har ju varit öppna ekonomier, beroende av internationell politik och ekonomi och utsatta för internationella kriser.

Därför tenderar debatten om välfärdsstaten ofta att teckna en karikatyr, i skarp kontrast mot alternativet - en gränslös värld.

Historiens roll

Personligen är Pauli Kettunen också intresserad av att på ett konkret sätt kunna visa att historien spelar en stark roll i dagens diskussion och beslutsfattande.

- Inte bara som bakgrund, utan historien är närvarande i identitet, tankesätt och institutioner.

Begreppet modell hänvisar till ett statiskt tillstånd. Istället kommer forskarprojektet att rikta in sig på

förändringens dynamik. Det är där historiens närvaro kommer in i form av de många lager som lagt sig under årens lopp, utvecklade i olika tidsperioder och framväxta som mentaliteter, traditioner och värden närvarande i dagens formella och informella regler och normer i de nordiska välfärdsstaterna. Därmed, menar Kettunen, avviker fokus i detta projekt från tidigare forskning. Där har man uppfattat historien som välfärdsstatens förgångna och inte som någonting som är närvarande i nutiden.

Forskningsområdena är fem: religion och lutheranism i den nordiska välfärdsstaten, medborgarskap och demokrati, kunskap och sociala intressen, värdesystem och legitimitet samt arbetsmarknadens roll. Vad gäller det sistnämnda så har många av de sociala innovationerna - socialförsäkring och socialtjänster - varit förutsättningar för att också kvinnorna ska kunna delta i lönearbete.

- Ända sedan 1960-talet har socialpolitiken riktat in sig mot ett bredare kvinnligt deltagande i lönearbete utanför hemmet. Den sociala servicesektorn har skapat förutsättningarna för den utvecklingen, även om den också varit lätt segregering med kvinnliga och manliga arbeten. Den kvinnodominerade hälsovårdssektorn i den nordiska modellen är ju inte helt oproblematiske.

Överhuvudtaget menar han att det fortfarande är intressant att stu-

dera hur socialpolitiken medverkat till arbetsmarknadens utveckling och hur arbetsmarknadens intressen påverkat olika områden.

Konkurrenskraft

I samband med den globala ekonomiska konkurrensen finns det enligt Kettunen empiriskt stöd för argument att välfärdsstaten i de nordiska länderna utgör en källa för nationell konkurrensförmåga. Emellertid syns välfärdsstatens roll förändras utifrån den globala konkurrensens villkor.

- Karakteristiskt för den nordiska välfärdsstatens utveckling var tron på en god cirkel där de olika bitarna av cirkeln - social jämlikhet, demokrati och ekonomisk tillväxt - kunde stöda varandra, även om målsättningarna var autonoma. Uppkomsten av konkurrensstaten, eller tävlingsstaten, innebär inte att välfärdsstatens institutioner bryts ner men deras funktioner och målsättningar modifieras från konkurrenskraftens perspektiv.

Socialt kapital och förtroende är starka kort i mötet med den globala konkurrensen. I själva verket, menar Kettunen, är de inbäddade etiska principerna och de sociala innovationerna goda nog att inte bara appliceras på nationell nivå, utan även i den europeiska integrationen och globalt. Genom att på så sätt utvidga perspektivet kunde man också upprätthålla social jämlikhet och demokrati som autonoma målsättningar.

Mer om NCoE Welfare The Nordic Welfare State - Historical Foundations and Future Challenges” kan läsas på <http://blogit.helsinki.fi/ncoew>

25.000 handicappede kom i arbejde på et år

Den danske regering havde et mål på 2.000 om året - men det blev til over 12 gange så mange

Tekst: Anders Jakobsen

Den danske regering havde i 2005 sat sig det mål, at mindst 2.000 handicappede skulle i job om året. Mellem fjerde kvartal 2004 og fjerde kvartal 2005 kom i alt omkring 25.000 handicappede i arbejde - altså arbejde i mere end 15 timer om ugen. Det har Socialforskningsinstituttet, SFI, regnet ud:

- Det er en meget positiv historie, siger Jan Høgelund til Arbejdsliv i Norden. Han er en af de forskere i SFI, som har været med til at gennemføre undersøgelsen "Handicap og Beskæftigelse - udviklingen mellem 2005 og 2006" sammen med kollegaen Brian Larsen.

Undersøgelsen viser også, at andelen af handicappede, som er beskæftigede over 15 timer om ugen, er steget fra 50,6 procent til 54,8 procent på det ene år. I undersøgelsen har SFI spurgt 18.000 personer ved hjælp af skemaer om deres beskæftigelse, og ved at gange op, vurderer forskerne, at omkring 25.000 handicappede personer er kommet i arbejde på kun ét år.

Tre mulige faktorer

Jan Høgelund oplyser, at de definerer handicappede, som personer, der svarer, at de har et handicap eller et længerevarende helbredsproblem:

- Vi har ikke undersøgt, hvorfor de er kommet i arbejde. Men vi vurderer, at der især er tre faktorer, som kan have bidraget til denne udvikling. Dels kan regeringens beskæftigelsesstrategi fra 2005 have haft en effekt. Desuden er der sket en udvikling af fleksjob, hvorved 4.500 er kommet i arbejde. Endelig er det meget sandsynligt, at højkon-

junktoren med stor mangel på arbejdskraft i Danmark har haft stor betydning for den positive udvikling i beskæftigelsen af personer med handicap.

- Men vi kan samtidig se, at blandt de, der ikke er handicappede, er der ikke sket en udvikling på samme måde. Det kan skyldes, at alle uden helbredsproblemer eller handicap efterhånden er kommet i arbejde, siger Jan Høgelund, som understreger, at det er en vurdering, for det er ikke undersøgt.

Mest positive i Nordjylland

Samtidig har SFI afdækket, der er flere personer med handicap blandt beskæftigede i Nordjylland. Det er fordi beskæftigelsen blandt personer uden handicap er lavere i Nordjylland end i de tre andre regioner i Danmark.

I Nordjylland udgør de handicappede næsten 23 procent af de beskæftigede mod 19 procent i resten af landet. Undersøgelsen viser også, at der i Nordjylland er en mere positiv stemning overfor at have handicappede kolleger. Her er 95 procent positive overfor at handicappede kolleger, mens den i resten af landet ligger på mellem 83 og 85 procent.

- Vi ved ikke hvorfor, der er en mere positiv holdning i Nordjylland, vi kan blot konstatere, at den er der. Men det kunne da være interessant at undersøge, siger Jan Høgelund.

Positive effekter

Regeringens strategi for beskæftigelse indeholdt bl.a. 12 konkrete initiativer til at skabe større viden om

Foto: Gro Bø/Scanpix

og ændre holdninger til handicap og job. Når mange flere handicappede kommer i arbejde, har det en række positive effekter ikke mindst for de handicappede selv, fastslår rapporten.

Da kan de for det første opnå en højere indkomst i forhold til den overførselsindkomst, de får fra staten. Dertil kommer, at det at være i arbejde har en række positive personlige konsekvenser for den enkeltes identitet og udvikling.

For det tredje har det positive konsekvenser for samfundet, fordi de handicappede er med til at øge produktionen og forbedre samfundets økonomi, og de reducerer samfundets udgifter til overførselsindkomster.

Kraftig svensk omläggning av arbetsmarknadspolitiken

Den svenska regeringen fortsätter att lägga om arbetsmarknadspolitiken i snabb takt. På olika sätt vill den försöka bryta upp de inlåsnings som många hamnat i, antingen i form av oönskat deltidsarbete, sjukskrivning eller långtidsarbetslöshet.

Text: Björn Lindahl

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin valde att presentera sin del av regeringens statsbudget i en industrilokal i Gävle. Han ville visa att utvecklingen på arbetsmarknaden inte bara handlar om IT-företag, utan även om mer handfast industriell verksamhet. I Gävleborg län har dessutom 631 långtidsarbetslösa fått så kallade nystartjobb. Det är jobb som ska gå till någon som varit arbetslös i mer än ett år. För ungdomar räcker de om de har varit arbetslösa i sex månader. Dessutom kan även de som beviljats uppehållstillstånd som flykting eller anhöriginvandrare de senaste tre åren få nystartjobb. Moroten för arbetsgivaren är att han eller hon slipper betala arbetsgivaravgift lika länge som personen varit arbetslös. I 1 000 nystartjobb har skapats sedan de infördes den 1 januari i år. Sven Otto Littorin har fått kritik för att nystartjobben mest gått till män. Ett skäl är att den offentliga sektorn, där flest kvinnor arbetar, inte haft rätt till nystartjobb.

Även offentliga nystartjobb

I statsbudgeten för nästa år ändras villkoren. Från 1 januari 2008 ska nystartjobben även gälla hos offentliga arbetsgivare. Det gör det lättare för långtidsfrånvarande kvinnor inom vård och omsorg att komma tillbaka till arbetsmarknaden. Dessutom ska de som varit registrerade som deltidsarbetslösa i mer än två år kunna få nystartjobb, förutsatt att det handlar om heltidsjobb. Ännu svårare att komma tillbaka på arbetsmarknaden har de som varit

sjukskrivna haft. Därför införs så kallade nyfriskjobb där stödet jämfört med nystartjobben fördubblas.

– Vi vill lägga krut på dem som står längst ifrån arbetsmarknaden, säger Sven Otto Littorin.

Årets statsbudget är den första som den borgerliga samlingsregeringen kunnat snickra ihop från grunden. Målet är att så många som möjligt ska arbeta. Med en kraftig högkonjunktur i ryggen räknar regeringen att 200 000 fler ska sysselsättas nästa år, samtidigt som det ska bli 90 000 färre arbetslösa, så att arbetslösheten blir 4,0 procent.

Koppling till marknaden

Bakom mycket av regeringens politik finns det en koppling till marknaden. I Sverige måste man tillhöra en arbetslöshetskassa, som administreras av fackförbunden, om man vill ha en arbetslöshetsförsäkring. Staten har ändå tagit 90 procent av kostnaderna för arbetslöshetsersättningen. Det går också att vara medlem av en A-kassa utan att vara medlem av fackförbundet.

En förhöjd avgift infördes från januari i år som sammanlagt gav tio miljarder kronor till statskassan. Nu går regeringen ytterligare ett steg och inför en arbetslöshetsavgift, som ersätter den förra avgiften. Den gör att A-kassorna ska stå för 33 procent av den ersättning som betalas ut till arbetslösa inom just den yrkesgruppen. För majoriteten av kassorna medför de lägre avgifter än idag. För andra ökar avgifterna. Målet

är enligt regeringen att de ekonomiska konsekvenserna av en förändrad arbetslöshet ska bli synlig.

Nya villkor för deltidsarbetslösa

Nya regler för arbetslöshetsersättning på deltid föreslås. Antalet ersättningsdagar som kan användas vid deltidsarbetslöshet begränsas till 75 ersättningsdagar, från tidigare 300. Enligt regeringen ska det minskas risken att hamna i permanent inlåsnings i deltidsarbete. Dagens regler gör det möjligt att vara deltidsarbetslös under en mycket lång tid, upp till närmare sex år för den som får ersättning för en dag i veckan.

Samtidigt införs ytterligare två karenisdagar för den som blir arbetslös, så att det ska gå sju dagar innan arbetslöshetsersättningen betalas ut.

Satsning på rehabilitering

Sjukfrånvaron, som vuxit de senaste decennierna ska minska genom en kraftig satsning på rehabilitering. 3,4 miljarder kronor sätts av till det ändamålet. Genom en rehabiliteringskedja med kontrollstationer vid förutbestämda tidpunkter ska återgången till arbete underlättas. Även om regeringens budgetförslag medför ökade avgifter och försämrade villkor för vissa grupper sänks skatten på arbete också rejält. Svenskarna ska från 1 januari få nästa tusen kronor mer i månadslön i genomsnitt, tack vare högre avdrag om tidigare skattesänkningar i år tas med.

Aksjonsforskerne

- vil ha felles akademi og mer samarbeid

Mangfoldet dominerte da aksjonsforskere fra ulike kanter av verden møttes i Oslo i september. Hensikten med konferansen var da også å bygge nettverk på tvers av nasjonalitet, profesjon og faglig profil. Når tyske forskere vil samarbeide med norske forskere om å bidra til å styrke innovasjonstakten i tysk industri og næringsliv, er det ett eksempel på nye nettverk som ble dannet.

Tekst: Berit Kvam

Det er ved å legge til rette for innovasjon at nordiske land skal vinne konkurransen globalt. Men hva vil det si og hvordan kan det skje i praksis?

Aksjonsforskning handler om måter å legge til rette for innovasjon lokalt, i den enkelte virksomhet eller i en region.

- Betydningen av andre typer innovasjonsprosesser enn de teknologidrevne er undervurdert, hevder Øyvind Pålshaugen. Som forskningsleder ved Arbeidsforskningsinstituttet i Oslo og redaktør i tidsskriftet "International Journal of Action Research" var han en av aktørene på konferansen.

- Erfaring viser at innovasjon basert på lokal aktivitet gir bedre resultater enn sentral og teknologidrevet innovasjon. Det hjelper ikke å finne opp nye produkter hvis ingen har bruk for dem.

Eksempelene han viser til gjelder både tradisjonell industrivirksomhet og helse- og omsorgssektoren. For begge sektorer er nærhet til marked og bruker viktig i utviklingen av nye tjenester og tilbud. Det er de som jobber i feltet som kjenner pasientenes, kollegenes eller kundens behov. Da må de som representerer markedskontakt eller brukerkontakt være del av den organisatoriske prosessen. For eksempel når det

gjelder IKT og helse er brukerkontakt like viktig som teknologikunnskap i utviklingen av nye tjenester. Det samme prinsippet gjelder også for regional utvikling. Alle parter må medvirke i utviklingsprosessen for å finne frem til de gode løsningene.

- Velferdsstatens yrker er kunnskapsbasert. Hvis kunnskapen ikke er praksisbasert oppleves den som irrelevant. Utvikling av praksisbasert kunnskap for å skape ny innovativ og bedre praksis, er hovedhensikten i aksjonsbasert læring og aksjonsforskning, sier Øyvind Pålshaugen.

Når aksjonsforskere møtes for å lære av hverandre er det derfor ikke "best practice" som diskuteres, men hvordan man går frem for å utvikle gode organisatoriske løsninger for medvirkning og utvikling av nye tjenester og tilbud.

- Forskningsmetoden er basert på at fremgangsmåten og innovasjonsprosessene er mer interessante enn løsningene. Derfor blir det også mangfoldet som dominerer, fordi de gode løsningene må bestemmes lokalt, sier professor Øyvind Pålshaugen.

Et viktig tema og bakteppe for konferansen var å få aksjonsforskning høyere opp på den samfunns-

politiske og den forskningspolitiske agenda.

- Det produseres veldig mye kunnskap, men det er et stort underforbruk av den kunnskapen som produseres, det er en problematikk de fleste erfarne forskere er kjent med, sier Øyvind Pålshaugen.

I Norden er det en økende erkjennelse at denne typen forskning er nødvendig, men det er ikke i samme grad tilfellet i Europa ellers. Derfor er det ifølge arrangørene, viktig å samle kreftene for å få aksjonsforskning høyere på agendaen både nasjonalt og internasjonalt. Ikke minst å få hele bredden av forskning og metode inn i undervisningssystemene i utdanningsinstitusjonene.

Et av resultatene fra konferansen er at en rekke europeiske miljøet nå går sammen om å arbeide for å realisere tanken om et "Academy of Action Research".

Les mer:
International Action Research
Conference: www.afi.no

Les mer:
International Journal of Action
Research; volume 3, Issue 1+2, 2007

A photograph of a woman with dark hair, smiling and looking up at a horse. She is wearing a blue short-sleeved shirt with a red vest. Her hand is gently touching the horse's nose. The background is a blurred indoor setting with yellow and red elements.

Det första jobbet...

Foto: Cata Portin

De närmaste åren kommer den första generation som vuxit upp hela sitt liv med Internet och mobiltelefoner ut på arbetsmarknaden.

Företagen slåss om att få anställa de som klarar sig bäst på universiteten och högskolorna. Men det har blivit svårare att ta sig in på arbetsmarknaden för de som inte utmärker sig akademiskt.

Tidigare studier av ungdomar visar att de som inte får ett jobb efter skolan har större risk att stötas ut ur samhället än de som blir arbetslösa när de är äldre. Jobb handlar inte bara om pengar. Det är även viktigt för identiteten.

Danmark, Island och Norge hör till de länder i Europa som har lägst ungdomsarbetslöshet. I Finland och Sverige är däremot ungdomsarbetslösheten mycket hög. För många ungdomar finns det bara ett alternativ: Med sitt CV i hand reser de på vinst och förlust till grannlandet och knackar dörr.

Öresundsregionen skapar jobb åt de unga

Ungdomsarbetslösheten var tidigare skyhögt i Skåne och speciellt i Malmö. Idag ligger den under riksgenomsnittet och ser ut att fortsätta sjunka. Lösningen ligger i bron till Danmark - ett land med akut arbetskraftsbrist.

När 20-åriga Sibessa Izmaku tog studenten förra året, gick hon direkt ut i arbetslöshet. Efter några månaders praktikplats i en affär i Malmö, valde hon, som så många andra svenska ungdomar, att kasta sina blickar mot andra sidan sundet. Hon tog tåget till köpcentrat Fields i Örestad, gick in i modebutiken Zara och lämnade sitt CV. Tre dagar senare hade hon ett jobb.

På Öresundståget klockan 08.42 från Malmö central, denna regniga onsdag, är hon allt annat än ensam. Tågvagnen är fylld av arbetspendlare, många av dem unga svenskar, som liksom Sibessa Izmaku dagligen korsar Öresund.

- Jobbet är bra, det är pendllandet som är lite jobbigt, säger Sibessa Izmaku.

Arbetslösheten i Skåne sjunker, inte minst bland ungdomar. Efter att i många år ha varit skyhögt, ser det idag ljusare ut i arbetslöshetsstatistiken för Skånes del. En del av orsaken kan hittas i den goda svenska konjunkturen och i regeringens hårdare regler för till exempel arbetslösa studenter, som idag inte får ta A-kassa under lov.

Men den största bidragande orsaken till just Skånes framgång ligger i ett helt annat lands händer: Danmarks. För Danmark med sin starka ekonomi, heta arbetsmarknad och låga arbetslöshet, går riktigt bra just nu. De har bara ett

stort problem: de saknar arbetskraft.

En situation som många skåningar har dragit stor fördel av. Fram till den 1 september i år har 4.400 svenskar fått jobb i Danmark.

- Det är en ökning med nära 40 procent från förra året och prognosen är att ca 6.000 svenskar kommer att ha fått jobb i Danmark innan året är slut, säger Carl-Axel Sandén, informationschef på Länsarbetsnämnden i Skåne.

En stor del av dessa svenskar är ungdomar, som upplever att det i Sverige är svårt att komma in på arbetsmarknaden och skaffa sig arbetslivserfarenhet. Medan man i Sverige oftast söker jobb via platsannonser, är det i Danmark vanligare att man bara promenerar ut på stan med sitt CV och söker jobb i till exempel butiker.

Den svenska lagen om anställningsskydd och små löneskillnader gör företag mer avvaktande med att anställa unga, menar Anders Olshov, direktör för Öresundsinstitutet, en organisation var syfte är att främja Öresundsregionens utveckling.

- Den friare danska arbetsrätten, där det är lättare att anställa och avskeda, kan vara en fördel för dessa grupper. De kan samtidigt utnyttja den nuvarande danska högkonjunktens arbetskraftsbrist, säger Anders Olshov.

Under 90-talets svenska lågkonjunktur fick landet en generation av ungdomar som åkte ut från företagen, enligt principen "sist in, först ut". Den ungdomsarbetslösheten har Sverige fortfarande inte lyckats bryta, även om situationen ljusnar generellt i landet just nu. Det har Danmark sluppit, vilket enligt Anders Olshov, beror på den täta förbindelsen mellan utbildning och arbetsliv som finns i Danmark. På praktiska utbildningar har man lärlingssystem, och på teoretiska utbildningar är det vanligt att man arbetar som "studentmedarbetare" på ett företag och skaffar sig arbetslivserfarenhet redan under studietiden.

- Det ger tidigt arbetslivsvana till danska ungdomar, till skillnad från svenska ungdomar som står mycket längre från arbetsmarknaden, säger Anders Olshov.

Stora rekryteringsmässor

Även Länsarbetsnämndens insatser har varit viktiga för att ta tillvara utvecklingen i regionen. Arbetsgivare från Danmark som till exempel bussföretag eller nöjesparken Tivoli, har kommit över bron och träffat arbetssökande. Stora rekryteringsmässor är också ett framgångsrikt koncept för att få arbetslösa och kommande arbetsgivare att mötas.

- Vi planerar en stor mässa här i slutet av september. Förra året hade vi 30 utställare och då fick vi marknadsföra mässan.

Av: Kristina Olsson
Malmö

Jobbet är bra, men pendlingen jobbig, tycker Sibesa Izmaku, som varje dag tar tåget över Öresundsbron, till jobbet i Köpenhamn.

(Foto: David Bergström)

Den här gången har redan 40 utställare anmält sig utan att vi gjort något. Så det finns ett stort intresse, säger Carl-Axel Sandén från Länsarbetsnämnden.

Kraftig ökning 2006

Enligt honom var det förra våren 2006 som det verkligen lossnade och arbetskraften verkligen började att söka sig över Öresund i stora mängder. Öresund Direkt är ett informationscenter på Stortorget i Malmö, där man kan träffa representanter från Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Skattemyndigheten för att få information om vilka regler som gäller när man arbetar på andra sidan sundet. De upplever en stor ökning av antalet besök jämfört med förra året, liksom Skat Øresund, som utdelar danskt CPR-nummer till alla svenskar som arbetar i Danmark.

Klagar på tågen över bron

Inne på en annan av Fields stora modebutiker, Hennes & Mauritz, har svenska Rosanna Ridley, kommit till jobbet efter ännu en morgon med pendlingsproblem. Hon är liksom de flesta andra svenskar vi pratar med, glad för att jobba i Danmark, men klagar också på tågen över bron. Efter snart två år i Danmark, talar hon ganska bra danska. Svenska kan hon prata med de sex andra svenskar som också jobbar på H & M i Fields.

- Det går bra med språket, även om det nog blir en del försvenskningar, säger hon. Ursprungligen kommer 23-åriga Rosanna Ridley från Göteborg, men en pojkvän i Malmö och chans på en bra lägenhet, fick henne att lämna Göteborg med kort varsel. Då behövde hon snabbt ett nytt jobb och vänner rekommenderade henne att söka sig till Danmark.

Intervju samma dag

- Jag kom till Fields och lämnade mitt CV. De frågade om jag ville komma på intervju redan samma dag. Dagen efter började jag jobba, säger Rosanna, som dock hade hunnit söka några jobb i Malmö.

- När jag kom in i affärerna och ville lämna mitt CV, tittade de bara konstigt på mig. Det är mycket vanligare i Danmark, i Sverige får man mer jobb genom kontakter, säger hon. I dag är hon glad för att hon jobbar på andra sidan sundet. Lönen är mycket bättre och hade hon stannat kvar i Sverige, är hon rädd för att hon kanske hade gått arbetslös.

Daniel Jessen är Operation Manager på Magasin du Nord i Fields. En fjärdedel av butikens åttio anställda är svenskar och Daniel Jessen, upplever att ungefär hälften av alla som söker jobb på Magasin är svenskar. Det menar han är

en bidragande orsak till att kvaliteten på arbetskraften upprätthålls, trots arbetskraftsbristen i Danmark.

- Om inte vi hade haft svenskarna, hade vi haft större omsättning på personalen, eftersom vi då hade tvingats anställa personer, som kanske bara ville ha något tillfälligt. Svenskarna ger oss större chans att välja, säger Daniel Jessen.

Problem med skattekort

Ett problem sett från svenskar-nas sida, menar Daniel Jessen, är dock de långa handläggningstiderna för att få ett skattekort eller ett danskt personnummer. Det gör att svenska anställda ibland kan tvingas vänta en och en halv månad innan de får sin första lön utbetald.

Och det finns idag en hel del skillnader mellan Danmark och Sverige, som verkligen sätter käppar i hjulet för integrationen mellan de två länderna. Regelverket är långt ifrån harmoniserat och idag saknas kunskapen och intresset hos de centrala beslutsfattarna, menar många av Öresundsregionens aktörer.

Till exempel har man inte förstått omfattningen av skåningars jobbsökande i Danmark. Som det är idag, kan arbetsförmedlingen betala biljetten om en arbetslös vill söka ett jobb i Östersund, men inte om de vill söka jobb i Danmark.

- Vi blev så irriterade, så vi pratade med Skånetrafiken som gav oss hundra biljetter att dela ut till arbetslösa som ville söka jobb i Danmark. Av de åttio arbetslösa som fick biljetter, hade hälften fått jobb när vi gjorde uppföljning, säger Carl-Axel Sandén.

Foto: David Bergström

Svårare för invandrare

Ett annat problem är den danska invandringspolitiken. Invandrare som har permanent uppehållstillstånd i Sverige, kan få erbjudande om jobb i Danmark, men tvingas tacka nej eftersom de inte kan få arbetstillstånd i Danmark. Till detta kommer praktiska problem med sjukpenning, a-kassa, föräldrapenning och extrajobb, beroende på olikheter i det svenska och det danska systemet.

Men inte ens sådana skillnader kommer att stoppa svenska ungdomar att fortsätta söka sig till Danmark. Det danska behovet av arbetskraft, kommer heller inte att minska, snarare tvärtom. Under de kommande åren blir den danska arbetskraften mindre, medan till exempel Malmö-regionen med en stor inflyttning och en kraftig invandring, inte alls kommer att uppleva samma problem. Den situationen gynnar skåningarna och det blir fler och fler medvetna om, menar Sibessa Izmaku, som kommer att fortsätta jobba i Danmark också i framtiden. - Många av de jag känner i Malmö är sugna på att söka sig hit. Här får man jobb, säger hon.

Faktaruta

Arbetsmarknaden i Öresundsregionen

Efter att Skåne i flera år har haft högre arbetslöshet än Sverige i stort, ligger Skåne och Sverige just nu på samma nivå, 2,9 procent öppen arbetslöshet.

För ungdomar 18-24 år var 5,8 procent arbetslösa i Skåne vid denna tid förra året, medan det just nu ligger på 4,4 procent.

Under 2006 fick 3.600 svenskar jobb i Danmark och hittills i år har ca 4.400 svenskar fått jobb på andra sidan sundet.

Sammanlagt pendlar 23.000 svenskar till jobb i Danmark.

Källa: Ams, SkatØresund

Utslagningen börjar i skolan

Hösten har kommit och med den börjar livet efter grundskolan för många ungdomar. Men det första året i gymnasiet eller yrkesskolan kan också bli ett stort personligt nederlag, med avhopp från studierna som kan utmynna i bestående utslagning. I Finland står 15 procent av ungdomarna utanför studier och arbetsliv, närmare 100.000 personer. Drygt hälften av dem är registrerade som arbetslösa, resten - 42.000 ungdomar - lever helt utanför alla system.

Att leda andra är den största utmaningen för Kirsti-Mari Karotie (i mitten) som en dag hoppas få ansvaret för ett eget varuhus. (Foto: Cata Portin)

Av:
Carl-Gustav
Lindén/Helsingfors

- Det finns ingen enhetlig orsak, men en av de slutsatser jag drar är de samma som i Danmark och Sverige. Man har skapat ett utbildningssystem för ungdomar efter grundskolan, men det finns ingen som har ansvar för att de får arbete och utbildning, säger Erik Häggman. Han är inspektor vid Västra Finlands länsstyrelse och har sammanställt statistik över ungdomar och sysselsättning från olika källor och lyckats väcka debatt om problemen.

- En stor del av utanförskapet kommer kumulativt, det gör att man inte sett problemen.

Häggmans mission är att lyfta fram målgruppen och peka på åtgärder som kanske tidigare inte lyfts fram. Men det börjar ofta redan i grundskolan.

Kirsi-Mari Karotie, 27 år, har på nära håll upplevt hur grundskolan delar upp eleverna i dem som slås ut, dem som på något sätt kommer att klara sig i livet och dem som kommer att lyckas. Karotie kommer från staden Kuopio i Savolax. Hennes inställning är klar.

- Framgångarna i grundskolan garanterar inte att det går bra i livet. Ofta hittar man sin egen grej först efter grundskolan.

Några av de andra eleverna gick ner sig efter grundskolan. Ett par år under en social-arbetares vakande öga hade gjort gott, men det fanns ingen som tog hand om dem.

Kirsi-Mari Karotie själv studerade till merkonom och därefter till civilekonom. I motsats till många andra gick hon inte vägen via gymnasiet, det val som studiehandledaren rekommenderade.

- Det satsades för mycket på att man ska gå till gymnasiet för att lyckas. Och studiehandledningen är bristfällig, det handlar bara om hur man ska fylla i blanketter och vilka sifferkoder som gäller för olika utbildningar. I grundskolan är ju många elever inne i ett brytningsskede och då skulle det vara viktigt att få dem att fundera på sin egen framtid.

Via diverse olika anställningar har Kirsti-Mari Karotie i dag hamnat i dagligvarujätten Keskos tjänst som K-trainee vid varuhuset K-itymarket Jumbo i Vanda. Hon var en av 18 som valdes ut bland 1.100 sökande. Handel är hennes bransch och drömmen är att en dag få ansvar för ett eget varuhus. I somras vikarierade hon varuhuschefen på Citymarket - med ansvar för att leda 120 personer.

- Det svåraste? Det är nog att leda människor, att motivera folk. Branschen är

ju så hektisk och man borde uppmärksamma varje person.

Teoretisk utbildning

För Erik Häggman är mycket av det som Kirsi-Mari Karotie säger bekant. Diskussionen kring utbildning domineras av tankesättet att alla andra vägar till yrkeslivet än utbildning efter grundskolan är negativa och störande. Men också yrkesskolan har blivit mer teoretisk och utan bra betyg i matematik och modersmål kan det vara svårt att ta sig igenom.

- Många har inte den kunskap som behövs när de kommer till andra stadiet.

De regionala skillnaderna är dock stora. I vissa delar av landet hoppar var fjärde elev av yrkesskolan, i andra delar bara 5-10 procent. Erik Häggman arbetar nu med att profilera de elever som avbryter studierna. En orsak är bristande studiehandledning, vilket gör att man kan hamna i fel skola.

- Alla får ju inte personlig handledning, det är för många elever per studiehandledare, och de riktar sig till klassen som helhet.

Danmark förebild

Finland och Sverige dras båda med hög ungdomsarbetslöshet, drygt sexton procent av alla ungdomar under 25 år är arbetslösa trots försöken att få in dem i arbetslivet. I Danmark är ungdomsarbetslösheten däremot bara drygt sex procent och i Finland har en diskussion startat om vad det finns att lära av danskarna. Häggman pekar genast på att Danmark har ett uppföljningssystem som han också vill införa i Finland. När danska ungdomar hoppar av yrkesskolan går beskedet till socialmyndigheterna i deras hemkommun. Också i Sverige följer myndigheterna med ungdomarna tills de är tjugo år, men i Finland fungerar inte samarbetet mellan myndigheterna. Erik Häggman tycker sig också uppleva att alltför många tyr sig till färdiga förklaringar, som att alla i specialklass riskerar att bli marginaliserade eller att alla med läs- och skrivsvårigheter kommer att råka illa ut. På lokal nivå finns heller ingen klar fördelning av ansvaret för att ungdomarna får hjälp. Det viktigaste, enligt honom, är att även Finland går in för uppföljningssystem enligt dansk och svensk modell där kommunerna tar hand om ungdomarna efter avslutad grundskola.

Stora summor

Problemen är kända, men i en ny utredning om utslagning av ungdomar pekar Statens revisionsverk på en rad missförhållanden. Trots att stat och kommuner satsar stora summor för att hjälpa ungdomar når man inte fram, bland annat på grund av att lagstiftningen inte ger grund för samarbete mellan olika myndigheter och att stödsystemen är fragmentariska. Dessutom kanske olika myndigheter inte förstår varandra, lärare kan inte prata med socialarbetare och så vidare. Olika

Utbildningssystemet i Finland

Enligt OECD:s utvärdering PISA (Programme for International Student Assessment), som testar 15-åringars kunskaper, har Finland västvärldens bästa skolsystem. Det har också lockat mängder av pedagogiska experter att besöka landet.

Utbildningssystemet bygger på allmän läroplikt och nioårig avgiftsfri grundskola. Den ger behörighet att söka utbildning vid allmänbildande gymnasieutbildning eller yrkesutbildning, vilket är frivilligt. Efter gymnasiet och studentexamen väntar grundläggande yrkesutbildning eller högre studier. Gymnasieutbildningen räcker 3 år och därefter står vägen till högskolestudier öppen. De som avlagt yrkesinriktad grundexamen kan gå vidare med tilläggsutbildning vid yrkeshögskola.

Av de 64.000-66.000 som slutar grundskolan väljer cirka fem procent att inte vidareutbilda sig.

register över ungdomar kan heller inte samköras på grund av sekretessbestämmelserna. Revisionsverket påpekar att det finns mycket att vinna på bättre samordning: en ung som är permanent utslagen från arbetsmarknaden kostar samhället en miljon euro fram till 60 års ålder.

En förändring kan vara på gång. I juni utnämnde regeringen en direktör för "politikprogrammet för barns, ungas och familjers välfärd." Avsikten är att de olika sektorernas ministerier bättre ska kunna arbeta tillsammans.

Jobbet ger unga identitet - extra tungt för dem som blir utan

Övergången mellan att studera och det första fasta jobbet är en känslig fas. Ungdomarna är som eremitkräftor på en strand: De ska byta ut ett snäckskal mot ett annat. Från det trygga, men kanske allt för trånga skalet som studierna representerat, ska de flytta in i ett nytt. På stranden glittrar några snäckor extra skarpt. Företag som tillhör ungdomskulturen och som därför lockar mer än andra: Nokia, Sony Ericsson och Google.

På Googles hemsidor i Norden finns det följande uppmaning, löst översatt till svenska, till de som söker jobb:

”Vad är det du verkligen vill göra? Ditt stora mål i livet, inte bara din femårsplan. På Google har vi en enkel strategi: Vi anställer fantastiska människor och stöder dem i deras strävan att förverkliga sina ambitioner. Vi jobbar hårt här och leker och drömmer här. Googlers är klipska och engagerade människor med olika bakgrund som tillsammans skapar en unik kultur.”

När studenter i hela Europa får frågan om vilket företag de helst av allt arbetar för är det Google som kommer allra högst upp.

- När jag talar med dem som arbetar där är de grymt positiva, säger Anna Dyhre, landschef för Universum Sverige, som tillsammans med liknande systerföretag i Europa varje år frågar tiotusentals studenter om deras framtidsdrömmar.

Bara några få får drömjobbet
Men bara några få får jobb på Google. Inte alla ungdomar vet vad de vill när de är färdiga med skolan. Några väljer att resa ut och upptäcka världen. Tillfälliga jobb blir ett sätt

att skaffa pengar till fritidsintressen.

Andra upplever att de inte får jobb, fast de vill. Arbetslöshet är alltid en belastning, men extra tungt att tackla som ung. Det får också konsekvenser för framtiden. Eftersom man inte arbetat har man inte rätt till arbetslöshetsersättning. Det

**/// För ungdomar
måste man också se
på risken för att
arbetslöshet kan
äventyra deras möj-
lighet att någonsin
få ett ordentligt
jobb ///**

kan bli en ond, nedåtgående spiral där risken för utstötning är stor.

- Långtidsarbetslöshet är nedbrytande för alla yrkesaktiva, men för ungdomar måste man också se på risken för att arbetslöshet kan äventyra deras möjlighet att någonsin få ett ordentligt jobb, skriver Isabella Biletta och Mike Eisner i en rapport för EU:s forskningsinstitution Eurofound om ungdomsarbetslösheten, ”Youth and Work”.

De senaste årens goda konjunkturer har gjort att färre ungdomar i Norden är utan jobb. Men vid en konjunkturedgång är det ungdomarna som drabbas först. Studier har gjorts av de som blivit arbetslösa i tidigare ungdomsskullar. De visar att risken att bli fattig är 19 procent för de som är 16-24 år och som blir långtidsarbetslösa, jämfört med 12 procent för de som är 25-64 år, enligt EU-rapporten.

Tudelat Norden

Statistiken delar upp Norden i två delar: Finland och Sverige hör till de länder i Europa som har högst arbetslöshet i åldersgruppen 15-24 år. Den finska siffran var 18,8 procent, medan problemet är ännu större i Sverige, med 21,3 procent. Danmark, Island och Norge, hör till de länder som har lägst ungdomsarbetslöshet, med 7,6, respektive 8,4 och 8,6 procent, enligt OECD-statistik för 2006.

Ambitiösa mål har satts av både Sverige och Finland för att begränsa problemet. I Sverige införs en jobbgaranti för ungdomar mellan 16 och 24 år från och med den 1 december 2007. I Finland är målet att 90 procent av alla ungdomar som inte får jobb ska ha en individuell plan för utbildning eller jobb.

Av:
Björn Lindahl

Den svenska jobbgarantin gäller de som har varit inskrivna under tre månader hos arbetsförmedlingen. Jobbgarantin startar med att ungdomarna får ett intensifierat stöd till att söka jobb. Räcker inte det sätts nya insatser, som praktik eller utbildning, in.

Det finns tre huvudvägar för att angripa ungdomsarbetslösheten:

- Förmå ungdomarna att studera vidare.
- Erbjudna praktik och lärningsplatser
- Subventionera lönerna till ungdomar.

I praktiken används ofta en blandning av åtgärder. Mer ovanligt har det varit att försöka hjälpa ungdomar som vill starta egna företag.

Svag effekt av garanti

Men det är inte lätt att veta vad som hjälper. En liknande garanti som den svenska jobbgarantin infördes av den socialdemokratiska regeringen i Norge 1995, men avskaffade tre år senare när en borgerlig regering fick makten. Ungdomar i åldern 20-24 år som gått arbetslösa i sex månader, skulle garanteras ett jobb, plats på ett arbetsmarknadsprogram eller en studieplats. En genomgång av garantin som gjorts av Institutet för samfunnsforskning och Frischsenteret visar att den norska satsningen under 1995-98 hade små effekter.

- För just gruppen unga långtidsarbetslösa medförde garantin en viss förbättring. Garantin bidrog till att fler deltog i arbetsmarknadsåtgärder och det blev en ökad övergång från arbetslöshet till jobb. Men effekterna var svaga. Garantin gjorde inte heller att fler ungdomar utbildade sig, säger Inéz Hardoy, en av de tre forskarna i studien

"Ungdomsgarantien for 20-24-åringer: Har den satt spor?" En av analyserna visade att de ungdomar som omfattades av garantin hade 5,6 procents större sannolikhet att ha ett jobb efter två år och 4,0 procent efter tre år. För gruppen långtidsarbetslösa var den positiva effekten tio procent.

Risk för passivisering

Forskarna pekar på att det också kan medföra risker att införa ungdomsgarantier:

- Att delta på arbetsmarknadsåtgärder kan minska motivationen och intresset för att söka på tillgängliga jobb och mer generellt, att vara yrkesaktiv. Istället för att erbjudandet från arbetsförmedlingarna blir en ingångsport till arbetsmarknaden kan de hålla unga borta från den, säger Inéz Hardoy. Den nya svenska jobbgarantin har också sanktioner mot dem som inte tar emot hjälpen som erbjuds. Den som avvisar en anvisning till jobbgarantin mister rätten till arbetslöshetsersättning. Ogiltig frånvaro och annan misskötsamhet får också konsekvenser.

Flyttvåg till grannländerna

Den stora skillnaden i nivån på ungdomsarbetslösheten har skapat en flyttvåg från Sverige till Danmark och Norge. I Sverige är det 90 000 arbetslösa ungdomar - i Norge var det 8 000 i augusti.

- Jag har tagit hit 9 000 svenska ungdomar som har fått jobb i Norge. Det är mer än vad någon svensk politiker lyckats ordna av ungdomsjobb, säger Anders Eliasson, som blivit inkörsporten på den norska arbetsmarknaden för många svenskar.

För tio år sedan startade han Svenska Föreningen i Oslo. Den har inte bara kontakt med olika arbetsgivare och kan hjäl-

pa till med att skaffa norskt skattekort och andra praktiska problem. Den har också 300 rum som hyrs ut, alla 500 meter från huvudgatan Karl Johan. Anders beskriver de 35 våningarna som "Big Brother-lägenheter", där det kan bo 6-20 personer.

Handlar inte bara om pengar

- I Sverige får ungdomarna inte jobb, men pengar. För en

/// Jag har tagit hit 9 000 svenska ungdomar som har fått jobb i Norge. Det är mer än vad någon svensk politiker lyckats ordna ///

20-åring betyder ett jobb mycket för identiteten. Under en konversation kommer förr eller senare frågan upp: "Vad sysslar du med?". När man inte kan svara på det sänks självförtroendet.

- Hit kommer det svenska ungdomar som kan ha världens bästa utbildning och CV, men ingen yrkeslivserfarenhet. De är blyga och mesiga men alla får ett jobb här i Norge. Efter några månader kommer de tillbaka och har blivit mer självsäkra. De har kanske fått ring i näsan eller en tatuering. Målet för alla är detsamma: Att jobba i sex månader för att kunna resa till Thailand.

- Efter något år är de tillbaka i Norge igen. Men då är de så coola att de nästan inte vill snacka med mig. Att se den utvecklingen är det som jag tycker är roligt och det som driver mig. Det är viktigt att de får göra den där resan innan de gifter sig och flyttar till radhus, säger Anders Eliasson.

Fiktiva ansökningar avslöjar svenska arbetsgivare

Det finns anledning att tro att etnisk diskriminering förekommer bland arbetsgivare på den svenska arbetsmarknaden. Framför allt verkar diskrimineringen mot invandrade från Mellanöstern och Afrika vara omfattande. Var fjärde person från dessa grupper anser sig ha blivit förbigångna på arbetsmarknaden. Arbetslösheten för dessa grupper är dessutom betydligt högre jämfört med arbetslösheten för infödda.

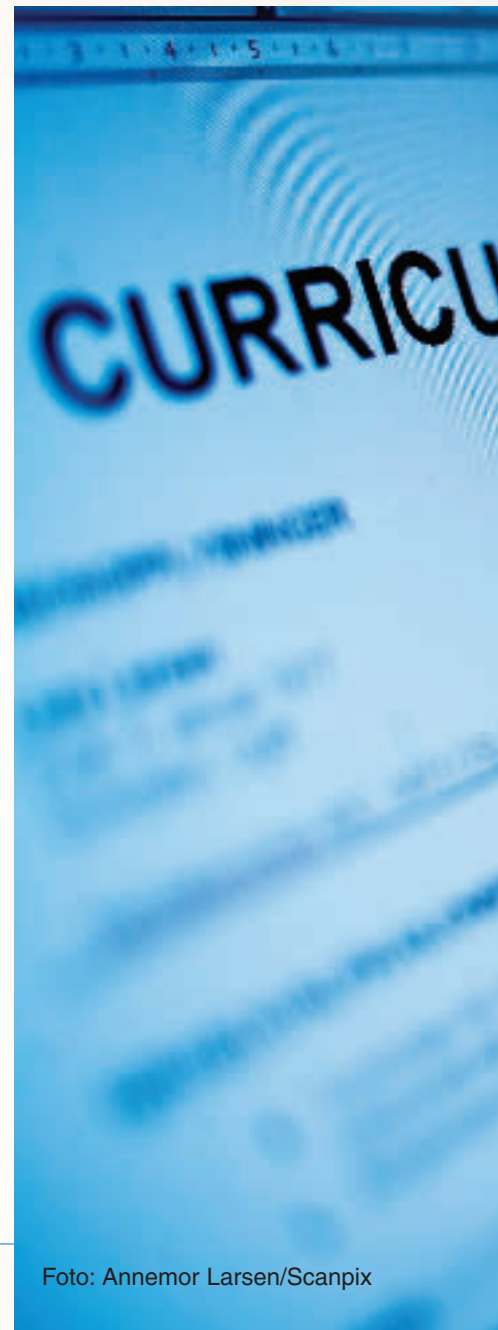
Etnisk diskriminering utgör dock endast en av flera möjliga förklaringar till de observerade skillnaderna på arbetsmarknaden mellan invandrade och infödda. Även icke-observerade (för forskaren) produktiva egenskaper, såsom bristande kunskaper i svenska, kan vara orsaken. Forskare kan med vanliga registerdata sällan ta hänsyn till alla skillnader i produktiva egenskaper mellan grupper. En alternativ strategi för att identifiera diskrimineringens omfattning är att i stället utföra fältexperiment som specifikt studerar anställningsprocessen.

Vi använder metoden correspondence testing för att mäta graden av etnisk diskriminering på arbetsmarknaden. Metoden innebär att forskaren skickar två i kvalitetshänseende identiska ansökningar till arbetsgivare som utannonserat vakanser och där namnen på de fiktiva sökande speglar individens etniska bakgrund - t ex ett svensk klingande namn och ett utländskt klingande namn. Förfarandet upprepas tillräckligt många gånger för att uppnå statistisk signifikans för resultaten. Om de med utländskt klingande namn i mindre utsträckning än de med svensk klingande namn kallas till intervju, beror det på att arbetsgivaren använt namnet på

ansökan för att sortera ut vem som kallas till intervju. Studiens frågeställning är således om Lars och Erik föredras framför Ali och Mohammed på den svenska arbetsmarknaden.

Data samlades in under perioden maj 2005 till februari 2006 i Stockholms- och Göteborgsområdet och inbegrep tolv olika yrkeskategorier. Dessa var såväl låg- som högkvalificerade yrken och yrken med relativt få respektive många invandrade anställda. Jobbannonser samlades in från Arbetsförmedlingens (AMS) hemsida och totalt skickades 3 104 ansökningar till 1 552 arbetsgivare i Stockholms- och Göteborgsområdet.

Ansökningarna bestod av ett personligt brev och en CV (på max en A4-sida vardera). Det personliga brevet innehöll en kort personlig beskrivning av individens ålder, tidigare arbetsplats(er), erfarenheter och arbetsuppgifter och eventuell högskoleutbildning. Ansökans CV innehöll mer detaljerad information om individens gymnasieutbildning, ytterligare detaljer kring eventuell högskoleutbildning, datakunskaper, samt att personen har körkort. Därutöver innehöll ansökan kontaktuppgifter i form av telefonnummer,

e-postadress samt bostadsadress.

Resultaten visar att ansökningar med svensk klingande namn i genomsnitt har 50 procents högre kallelsefrekvens jämfört med ansökningar med arabiskt klingande namn. Vidare visar resultaten att den relativa kallelsefrekvensen för ansökningar med svensk klingande namn är högre i yrken med relativt många utrikes födda och i låg-kvalificerade yrken.

Hur stor inverkan de uppmätta skillnaderna i kallelsefrekvens

har på möjligheterna att finna ett jobb för grupperna är svårt att säga. En ansökan med ett svensk klingande namn blir i genomsnitt kallad till intervju tre gånger per tio sökta jobb. En ansökan med ett arabiskt klingande namn måste däremot skickas femton gånger för att kallelse till intervju ska ske tre gånger.

Konsekvenserna av denna olikbehandling kommer därmed vara beroende av tillgången på jobb. Effekten är förmodligen endast betydande om det råder brist på utannonserade jobb.

En nyligen publicerad studie av ILO på svenska data finner liknande resultat som vi, vilket ger ytterligare stöd för experimentets resultat. Det bör dock påpekas att eftersom studierna inte är baserade på slumpmässiga urval kan jämförelser mellan studierna inte göras. Däremot är det möjligt att jämföra om resultaten i studierna pekar i samma riktning. Vad som dessutom framgår av ILO-studien, och även av de internationella studierna på området, är att olikbehandling nästan uteslutande sker i steget att kallas till intervju. När individerna väl kallats till intervju blir de inte diskriminerade. Detta resultat indikerar att en möjlig lösning för att minska diskrimineringen är att använda oidentifierade jobbansökningar i anställningsprocessen. Men det är även möjligt att en påtvingad åtgärd med oidentifierade ansökningar enbart förskjuter diskrimineringen till själva intervjutillfället.

Metoden correspondence testing har dock fått kritik för att vara etiskt problematisk då den innebär att arbetsgivare vilseleds och därmed inte erbjuds möjligheten att godkänna sitt deltagande i studien, vilket talar mot att den bör användas mer kontinuerligt. (Det bör dock nämnas att den Centrala etik-

prövningsnämnden har bedömt att denna typ av studier inte omfattas av etikprövningslagen.)

Arbetsgivarnas beteende kan dessutom komma att påverkas när de inser att de löper risken att bli vilseledda, eller åtalade. En möjlig effekt av en mer kontinuerlig användning av metoden kan bli att färre jobb annonseras ut, och att arbetsgivarna i stället utnyttjar informella kanaler för att undgå granskning. Då blir grupper som har begränsad tillgång till nätverk, i stor utsträckning minoritetsgrupper, än mer missgynnade.

Avslutningsvis, Sveriges arbetsmarknad framställs ibland som alltigenom diskriminerande och rasistisk. Denna bild verkar, utifrån våra resultat, vara kraftigt överdriven. Det kan medföra allvarliga konsekvenser om jobbsökande med invandrarbakgrund väljer att söka arbete eller utbilda sig i mindre utsträckning än vad de skulle ha gjort om debatten i stället hade baserats på fakta från fältexperiment av den typ som redovisats i denna artikel.

Läs mer:

"Etnisk diskriminering på svensk arbetsmarknad - resultat från ett fältexperiment", Ekonomisk Debatt, 3:2007, s. 55-68

Författarna Magnus Carlsson och Dan-Olof Rooth är verksamma vid Högskolan i Kalmar och är doktorand respektive docent i nationalekonomi. Kontakt: dan-olof.rooth@hik.se

Grønn og maktglad

- men vil ikke legge kreftene i nordisk samarbeid

Tarja Cronberg har gått fra en mangslungen karriere som forsker og direktør og ekte nordist til å bli Finlands arbeidsminister. Med det har hun fått sin livs sjanse. Hun vil gjøre en forskjell - make a difference, som hun sier.

Foto: Cata Portin

Med et tenksomt uttrykk og en energisk gange kommer hun oss i møte. Fra ministerkontoret i 5. etasje på Södra Esplanaden skuer vi over den finske hovedstadens mest prangende strøk.

- Jeg håper jeg kan gjøre noe for de arbeidsløse i Finland. Nå har jeg mitt livs sjanse til å gjøre noe for dem som har det dårlig. Jeg kjenner dem fordi jeg har bodd og arbeidet som regional leder i Nord-Karelen.

Tarja Cronberg representerer De Grønne i statsminister Matti Vanhanens II regjering, fra 19. april 2007, en blågrønn flertallsregjering bestående av Centern, Samlingspartiet, Gröna förbundet og Svenska folkpartiet.

Lex Cronberg

Fire år i riksdagen, som representant fra Nord-Karelen for Gröna Förbundet, er det hun kan skilte med fra politikken. De to siste årene som partiledere. Ved valget i vår, kom hun ikke inn i Riksdagen. Det sto ikke på antall stemmer, men det kompliserte valgsystemet.

- Det ble så tydelig for folk hvor urettferdig systemet virket, og nå skal valgloven endres. Lex Cronberg, sier hun, ikke uten en viss munterhet.

Nå sitter hun på maktens tind. Hva er det som brenner?

- Vi har et veldig komplisert trykkesystem. Derfor har vi satt ned et partssammensatt utvalg for å se hvordan vi kan endre det.

Hun trekker pusten -.

- De arbeidsløse er fattige. Likevel må de ofte si nei til en jobb, fordi de da får mindre penger enn som arbeidsløs. Det må vi endre.

Det finns mange ydmykende utslag av det kompliserte regelverket, forteller hun. For eksempel er det slik at arbeidsløse blir nødt til å ta den jobben de blir tilbudt innenfor en bestemt region hvis de ikke skal miste trygden for en periode. Men noen ganger er avstanden fra bosted til arbeidssted så lang og kommunikasjonen så dårlig at en ikke rekker fram og tilbake på dagen. Det er en uholdbar situasjon for den arbeidsløse. Eller for eksempel at kunstnere, forfattere eller forskere for den del, som er arbeidsløse, ikke får lov til å holde seg oppdaterte innenfor faget. Regelverket er så komplisert og rammer ofte urettferdig.

Garantert minsteinntekt

I valgkampen argumenterte De Grønne for en basisinntekt til alle, en garantert minsteinntekt på 440 euro, for å komme til rette med det kompliserte systemet. Om det blir noe av, vet hun ikke. Regjeringen har satt ned en komité som skal se på hva en skal gjøre.

Det finnes tre muligheter hevder hun: enten å innføre en basisinntekt, endre regel-

Av:
Berit Kvam

verket eller senke skattene. Komiteen skal levere sitt forslag innen 2010, men Tarja Cronberg vil begynne å gjøre noe med det samme:

- Vi har 260.000 personer i arbeidsfør alder som står utenfor arbeidsmarkedet i Finland. Det vi kaller uførepensjonister. Vi skal undersøke hvordan de kan komme tilbake til arbeidslivet samtidig som de så å si kan legge sin pensjon på is, slik at man beholder retten til pensjon uten at denne må prøves på nytt. Vi har, for eksempel, 100.000 som lider av depresjon. Kanskje kan dette hjelpe dem til å komme i en positiv prosess. Samtidig har vi mange som står som arbeidsløse som burde fått pensjon. For dem er det uverdigg å stå i kø og pretendere at de søker jobb, når de ikke kan jobbe. Da er det bedre at de går over på pensjon. Det er dette grensesnittet mellom arbeid og pensjon jeg skal forsøke å gjøre noe med, sier hun.

Spilletts kunst

Hun vil helst bare gjøre en jobb, men politikken krever mer.

- Hvis politikk er en kombinasjon av kunnskap og spill, er kunnskap min styrke, spillet interesserer meg egentlig ikke, sier Tarja Cronberg, men innrømmer at det er viktig når hun skal hevde arbeidsministeriets og de arbeidsløses interesser. Fra 2008 slås Arbeidsministeriet sammen med Handels- og industriministeriet til et nytt Arbeids- og næringsministerium som skal ledes av de respektive ministere. Det er to ulike kulturer som kjemper om hegemoniet. På verdiplanet er det hensynet til konkurransekräften og hensynet til de svake som står mot hverandre. Når vi treffer henne er hun midt i de heteste forhandlingene om

organiseringen av det nye ministeriet.

I budsjettforhandlingene fikk hun god uttelling, forteller hun fornøyd. Mangelen på arbeidskraft gjør at hun hadde gode argumenter, og det ble mer penger til tiltak for blant andre unge og handikappede.

- Vi har for eksempel 20.000 arbeidsløse handikappede som ikke får jobb. Her har vi gjort veldig lite i Finland, sier hun, og tror det skyldes holdninger hos arbeidsgiverne.

Men holdninger er vel ikke så lett å endre?

- Jeg tror det handler om å gi arbeidsgiverne økonomisk støtte til å ansette folk, fordi det viser seg at de som har hatt handikappede ansatt er mer positive enn de som ikke har hatt handikappede ansatt.

Fogh Rasmussens skyld

Historien om hvorfor hun bestemte seg for å gå inn i politikken er også talende: Tarja Cronberg var direktør for Center for Freds- og Konfliktforskning, COPRI, i København, da Anders Fogh Rasmussen ble statsminister i 2001, og ville legge ned COPRI med et pennestrek.

- At en politiker kunne ha så mye makt at han bare kunne bestemme at ett av Nordens viktigste fredsforskningsinstitutter skulle legges ned -, reflekterte hun.

Nå gjorde han ikke det, instituttet ble omdannet til Dansk Institut for Internationale Studier, men for Cronberg ble dette et veiskille. Da hun samtidig ble ringt opp med spørsmål om hun ville stille til valg for De Grønne i Finland, ble svaret ja, og resultatet at hun ble valgt inn i Riksdagen i 2003. To år senere ble hun så valgt til partileder og fire år senere utnevnt til arbeidsminister.

Finsk fleksibilitet

Finland er blant de land som har flest kvinner i midlertidige stillinger. Hver fjerde unge kvinne i offentlig sektor er midlertidig tilsatt og hver tiende i privat sektor.

- Det er unge kvinner i fruktbar alder som bærer den finske fleksibiliteten, sier Tarja Cronberg.

Som ny arbeidsminister er dette en praksis hun umiddelbart har satt seg fore å forandre. En lovendring skal gjøre at arbeidsgivere, offentlige eller private, nå må begrunne særskilt hvorfor en stilling skal være midlertidig. I tillegg håper hun at hennes kollega vil sørge for en lovendring som sikrer at det ikke er kvinnens arbeidsgiver alene som må ta den økonomiske belastningen ved barselpermisjon.

Ingen dynamikk i nordisk samarbeid

Tarja Cronberg er en dame som ikke spiller opp til forventninger. Hun kan overraske, særlig når hun blir spurt om nordisk samarbeid:

- Jeg kommer ikke til å legge min kraft i det nordiske samarbeidet. Det er ingen dynamikk der, sier hun.

Jo, hun er glad i Norden, har vært gift med en svenske og senere en danske, har bodd og arbeidet i Danmark, hatt faglig samarbeid med forskere i hele Norden og selv hatt stor nytte av de fremsynte forgjengerne i Nordisk samarbeid, som la grunnen til at det har vært lett å flytte over landegrensene og jobbe i et annet nordisk land. Og hun liker å lære av, å utveksle erfaringer med kolleger og å henvise til gode eksempler i de andre nordiske landene. Men kreftene sine vil hun bruke andre steder. Hun er opptatt av EU, Russland og det globale samarbeidet.

Behövs Nordiska ministerrådet inom arbetslivssektorn?

Den fria nordiska arbetsmarknaden, som skapades år 1954, var ett betydelsefullt resultat av det nordiska samarbetet och den fungerar fortfarande bra. I dag, när vi är medlemmar i EU/EES med dess regelverk och med EU:s fria rörlighet av arbetskraft, kan man med skäl fråga sig vilka gemensamma viktiga frågor arbetsministrarna borde samarbeta om inom ramen för det formella nordiska samarbetet i ministerrådet. Behövs det Nordiska ministerrådet med alla sina administrativa frågor och förpliktelser inom arbetslivssektorn? Vore det inte mer fruktbart och resultatrikt att samarbeta informellt och pragmatiskt utanför ministerrådet med dess formaliteter och administration?

Ministrarna kan nog diskutera t.ex. effekterna av EU:s utvidgning på arbetsmarknaden, sjukfrånvaro och flexicurity utan ministerrådet. Ett välfungerande samarbete i arbetsmarknads-, arbetsrätts- och arbetsmiljöfrågor har ju existerat långt före ministerrådet kom till och detta informella samarbete existerar fortfarande. Till exempel har en nordisk informell koordinering inom ramen för den internationella arbetsorganisationen, ILO, fungerat redan nästan 40 år. Även de nordiska arbetsmarknadscheferna och arbetsmiljöcheferna har sammanträtt årligen utanför ministerrådets ramar och upplever sitt informella samarbete nyttigt.

Det kan inte vara ändamålsenligt och rationellt att arbetsministrarna och högre tjänstemän t.ex. på kanslichefsnivå från olika nordiska länder sammanträder för att behandla minister-

rådets budget, projektverksamhetens resultat och motsvarande mindre dynamiska frågeställningar som inte har direkt betydelse för sektorns dagliga substansarbete. Ur ministrarnas synvinkel är det antagligen avsevärt intressantare att höra erfarenheter och diskutera dagsaktuella arbetsfrågor, att jämföra nationella planer, strategier och lösningar samt se de nordiska arbetslivsfrågorna i det globala perspektivet och främja den nordiska välfärdsmodellen i internationella fora.

Därför borde man överväga att inom arbetslivssektorn övergå till ett informellt, pragmatiskt och resultatriktat samarbete utanför nordiska ministerrådets formella ramar såsom man gör på vissa andra områden. Detta skulle säkert ge samarbetet ny styrka och aktualitet.

De flesta sakkunniga i olika ministerier upplever dock de nordiska kontakterna och nätverken viktiga. Det är naturligtvis nyttigt att direkt kunna kontakta och bli bekant med sina kolleger från de andra nordiska länderna och utbyta information och erfarenheter. Upprätthållandet av nordiska nätverk skulle dock fortsatt kunna lyckas även utanför nordiska ministerrådet med sin administration och krångliga projektförvaltning. Ofta blir det enda konkreta resultatet av ett projekt en rapport, som enbart få läser. Särskilt i Finland hör rapporter på nordiska språk inte till ämbetsmännens favoritläsning.

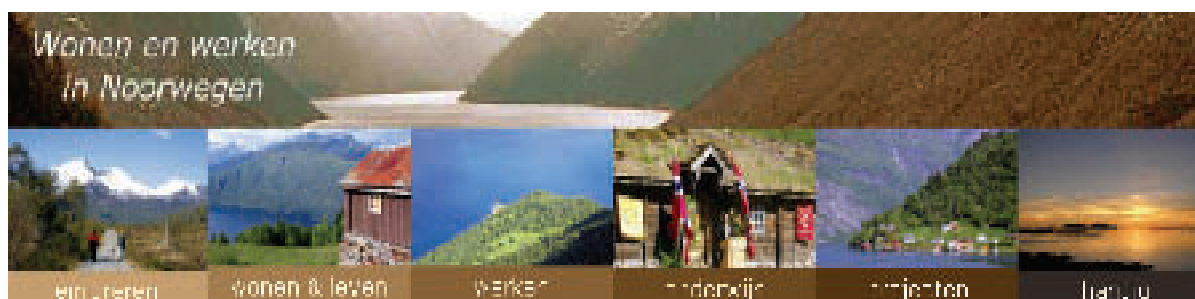
Ur det finska perspektivet är det eviga språkproblemet en ytterligare fråga i det nordiska samarbetet. Faktum är att många

unga tjänstemän och kvinnor, alltså de som inte upplever det nordiska samarbetet som relik från forna tider, sällan i praktiken kan svenska så flytande att ett fungerande och jämlikt samarbete skulle kunna uppstå. Ingen vill väl det att det nordiska samarbetet i Finland står och faller enbart med de alltmer gränande och minskande finlandssvenska tjänstemannakretsens. Borde man inte gå över helt till engelska? Det gör man ju redan nu alltid när balterna är med på "nordiska" möten.

Sirkka Potila
Direktör för internationella ärenden
Arbetsministeriet, Finland

Flukten til landsbygda

"Hvor er du fra?", spør nordmenn ofte når de oppdager min vanskelig plasserbare aksent. Svaret Nederland blir ni av ti ganger møtt med et interessert smil. Og påfølgende spørsmål: har du hørt om den nederlandske hotellverten i Fyresdal, skobutikkeieren i Ringeby, paret som overtok campingplassen i Hallingdal, kirketjeneren i Kvinesdal, reisebyrået i Evje...? Man skulle tro at mine landsmenn begynner å ta over utkant-Norge.

Fraflytting er den store trenden i bygde-Norge. Færre folk føler tilknytning til distriktene og har lyst å flytte dit. Færre kommer tilbake etter å ha studert. Utdanning er den andre grunnen til fraflytting i følge forskere. Høyere utdanningsnivå gjør at folk søker seg til steder hvor de har bedre muligheter for å få en passende jobb.

Distrikts-Norge blir avfolka og nederlendere står i kø for å fylle opp hullene. Allerede har mer enn 15 norske kommuner engasjert et firma som har som spesialitet 'å hente' dem. Kommunene har fått det for seg at integrasjon og sysselsetting av nederlendere går fort og smertefritt. Bare de siste to årene har mer enn 800 nederlendere flyttet til steder nordmenn ikke vil bo lenger. De har som gruppe, blitt så synlige at Norsk senter for bygdeforskning til og med planlegger et prosjekt for å kartlegge fenomenet.

Selv om flere og flere nordmenn foretrekker å leve et urbant liv, er det interesserte smilet kanskje også

et uttrykk for stolthet. Dypest inne forstår de nemlig hvorfor nederlendere foretrekker norske fjell og natur i stedet for å bo i femte etasje i et trangt og flatt land.

De kalles "livsstilsflyttere", innvandrere fra Nederland som søker økt livskvalitet gjennom mye plass og ro. Ofte dreier det seg om barnefamilier hvor begge foreldre har høy utdanning og en god jobb i hjemlandet.

Og der er paradokset. "Hvorfor klarer ressurssterke nederlendere seg der hvor ressurssterke nordmenn flytter fra?", spør nordmenn.

Selv de smarteste hoder i utkantkommuner har ikke klart å trylle fram arbeidsplasser for å snu den negative folketallsutviklingen. De ønsker seg derfor gründere, folk som utvikler sin egen arbeidsplass. En egen bedrift er for livsstilsflyttere ofte del av drømmen om paradiset, så det passer bra. Kanskje det også er lettere for nykommere å være gründere, siden de uansett må begynne livet sitt helt fra bunnen. I tillegg er nederlendere generelt entreprenører. Fra gammelt av elsker vi å prute, selge og handle.

Og nordmenn har fra gammelt av ikke hatt noen problemer med å drive handel med nederlendere.

Livsstilsflytteren er dessuten en spesiell type menneske, som har hoppet og emigrert og er bestemt på å realisere drømmen om paradiset. Derfor jobber han eller hun hardt for å lykkes.

En annen påfallende ting, som muligens er en del av forklaringen på hvorfor de gjør det bra, er at de fleste livsstilsflyttere som satser på en framtid i Norge kun har én jobb. Blant nordmenn er det vanlig at en sauebonde også er ordfører og snekker. Nederlendere som søker seg til distrikts-Norge velger én nisje som de fokuserer fullt ut på.

Livsstilsflytterne får mye positiv oppmerksomhet og interesserte smil fra nordmenn. Det er kanskje nettopp derfor de lykkes. Fordi å tenke nytt, utradisjonelt og å våge å satse er ikke noe som er nasjonalt betinget. Men positive ideer fra utenforstående er smittsomme og kan bringe mer liv og tiltrekke flere.

Oppskriften for å stanse fraflytting kan derfor synes enkel: holdt døra åpen, sørg for utfordringer og muligheter for å danne spennende arbeidsplasser. Men behold for all del de eksisterende kvaliteter som livsstilsflyttere setter pris på. Ro, plass og natur er også mye verdt.

Av
Windy Kester
Nederlandsk
frilansjournalist,
GPD

DANMARK

Forebyggelsesfond på tre milliarder

Regeringen er sammen med Socialdemokraterne, Det Radikale Venstre og Dansk Folkeparti blevet enige om, hvordan den nye forebyggelsesfond skal udmøntes, og hvordan de første 200 millioner kroner i fonden skal bruges. Formålet er at forebygge nedslidning.

Den nye Forebyggelsesfond, som er en del af velfærdsaftalen fra juni 2006, har

til formål at forebygge og forhindre fysisk og psykisk nedslidning. Fonden skal medvirke til, at folk kan blive længere på arbejdsmarkedet. Fonden har en kapital på i alt tre milliarder kroner, hvoraf der i 2007 kan udbetales 200 millioner kroner og op til 350 millioner kroner i de efterfølgende år.

Fonden kan give støtte inden for tre hovedformål: Forebygge nedslidende rutiner og arbejdsgange, sikre bedre

genoptræning og rehabilitering samt bekæmpe rygning, alkohol og fedme.

Forebyggelsesfonden har en bestyrelse, hvor blandt andet arbejdsmarkedets parter er repræsenteret. Et fagligt udvalg skal vurdere kvaliteten af ansøgningerne. I første ansøgningsrunde, som netop er afsluttet, har Forebyggelsesfonden modtaget flere end 300 ansøgninger om midler til at forbedre arbejdsmiljøet.

Et stort skridt mod fri bevægelighed

Siden 1. maj 2004 er antallet af arbejdstagere fra de central- og østeuropæiske EU-lande vokset måned for måned i Danmark. Og efter at Østaf-talen blev revideret i foråret 2006, er antallet fordoblet. Den 29. juni 2007 tog forligskredsen bag Østaf-talen endnu et skridt mod fri bevægelighed af arbejdskraft fra de nyeste medlemslande af EU.

Danmark har fortsat en overgangsordning for arbejdskraften fra de central- og østeuropæiske EU-lande. Fra politisk side har det været et grundlæggende krav, at arbejde i Danmark sker på danske vilkår, så der ikke opstår et A- og B-hold på det danske arbejdsmarked. Et krav, som er selve fundamentet for den Østaf-tale, som et bredt flertal i folketinget indgik i december 2003, og som forligspartierne siden reviderede i foråret 2006 for at lempe kravene på de

områder, der er dækket af en overenskomst.

Østaf-talen revideret for anden gang
I juni tog partierne bag Østaf-talen endnu et skridt mod fri bevægelighed, da de blev enige om at revidere Østaf-talen for anden gang. Målet er først og fremmest at gøre det nemmere for udenlandsk arbejdskraft at komme til Danmark

Den reviderede Østaf-tale indebærer i hovedtræk:

- Det kræver ikke længere arbejdstiladelse at udføre overenskomstdækket arbejde.
- Specialister, der ansættes på overenskomstdækkede virksomheder, behøver ikke længere arbejdstiladelse.
- Arbejdsmarkedsstyrelsen overvåger løbende, hvor mange udenlandske arbejdstagere, der kommer til Danmark for at arbejde.

- Nyt register skal registrere udenlandske virksomheder og udstationerede medarbejdere.
- Myndighederne styrker kontrollen af, om reglerne om skat, moms, arbejdsmiljø og ophold bliver overholdt.
- Arbejdsmarkedets parter kan få information om udenlandske virksomheder i overensstemmelse med EU-retten og persondataloven.
- Informationsindsatsen om vilkår og regler på det danske arbejdsmarked bliver styrket.
- Forskningscenter for Arbejdsmarkeds- og Organisationsstudier (FAOS) skal lave en analyse, der kortlægger de udfordringer, som det danske arbejdsmarked står over for, når overgangsordningen forsvinder senest den 1. maj 2009.

De nye regler træder i kraft 1. januar 2008.

Forbudt at ryge på arbejdspladser

Den 15. august trådte en ny rygelov i kraft i Danmark. Loven skal sikre, at ingen medarbejdere bliver udsat for passiv rygning på deres arbejdsplads.

Den nye rygelov betyder, at man ikke må ryge indendørs på arbejdspladsen. Den enkelte arbejdsplads kan dog beslutte, at man godt må ryge i rum, hvor der kun arbejder én medarbejder ad gangen. Der kan også indrettes særlige rygerum eller rygekabiner. Uanset hvilken løsning den enkelte arbejdsplads vælger, er det altid arbejdsgiverens ansvar at sørge for, at de ansatte overholder rygereglene.

Loven betyder også, at alle arbejdsplads-

er skal have en skriftlig rygepolitik. Alle medarbejdere skal have klar besked om, hvorvidt de må ryge på arbejdspladsen, hvor de må ryge, og hvad konsekvenserne er, hvis de ikke overholder rygepolitikken.

Arbejdstilsynets rolle

Arbejdstilsynet holder øje med, at loven overholdes, når de besøger en virksomhed. Det kan enten være i forbindelse med et besøg for at screene arbejdsmiljøet, et opfølgende besøg eller en stikprøvekontrol.

Arbejdstilsynet vil spørge, om virksomheder har udarbejdet en rygepolitik, og

hvad den indeholder. Arbejdstilsynet ser også efter, om der er tegn på, at der bliver røget uden for rygerummene.

Frem til 1. januar 2008 vil Arbejdstilsynet først og fremmest vejlede, så virksomhederne får mulighed for at indrette sig efter de nye regler. Herefter kan en virksomhed, der ikke følger reglerne om rygeforbud, blive påbudt straks at efterleve reglerne. Arbejdstilsynet kan også give påbud til virksomheden om at lave en rygepolitik, hvis det ikke er sket. Hvis en virksomhed ikke følger Arbejdstilsynets påbud, kan det i sidste ende medføre politianmeldelse og bøde.

Den omfattande ministeriereformen i Finland går framåt på rask takt

I enlighet med regeringsprogrammet bildas ett arbets- och näringsministerium som omfattar det nuvarande handels- och industriministeriets uppgifter, arbetsministeriets uppgifter med undantag av främst invandrar- och utbildningsfrågor samt merparten av inrikesministeriets uppgifter inom utvecklingen av regionerna och den offentliga förvaltningen.

Innovationer, som berör teknologiska och arbetsorganisationer, förenas till en helhet. Utvecklingsarbetet inom arbetslivet, som leds av arbetsministeriet och social- och hälsovårdsministeriet, kopplas ihop med nuvarande teknologivdelningen inom handels- och industriministeriet och med Tekes. Ärenden, som rör ministerie- och centralförvaltningsnivå, och som gäller både den europeiska

regionala utvecklingsfonden (EAKR) och den europeiska socialfonden (ESR) koncentreras till en enhet inom arbets- och näringsministeriet.

I det nya ministeriet verkar nuvarande handels- och industriminister Mauri Pekkarinen och arbetsminister Tarja Cronberg. Ministeriet inleder sin verksamhet den 1 januari nästa år.

Arbetsgrupp för att skapa ny arbetsmarknadsmodell för Finland

Arbetsministeriet har tillsatt en arbetsgrupp på hög nivå för att förnya balansen mellan flexibilitet och trygghet på arbetsmarknaden och i arbetslivet.

Ordförande för arbetsgruppen är arbetsminister Tarja Cronberg och arbetsgruppen har representation från olika ministerier och arbetsmarknads-

organisationer. Arbetsgruppens mandatperiod sträcker sig till utgången av år 2010.

Arbetsgruppens centrala uppgift är att skapa en gemensam nationell helhetssyn, "den finska modellen", med hjälp av vilken man också i framtiden säkerställer en välfungerande arbetsmarknad, tillgång

till arbetskraft och en ökning av arbetets produktivitet på ett hållbart sätt.

Föremålet för granskningen är i synnerhet en samordnad utveckling av den aktiva arbetskraftspolitiken, socialskyddet, arbetslagstiftningen, arbetslivets kvalitet och det livslånga lärandet.

Ny samarbetslag träder i kraft från och med juli

Lag om samarbete inom företag och lag om samarbete inom finska företagsgrupper och grupper av gemenskapsföretag trädde i kraft den 1 juli. På företag med 20-29 anställda kommer samarbetslagen dock att tillämpas från början av år 2008.

I lagen och dess bestämmelser angående olika samarbetsförfaranden betonas i allt större grad samarbetsandan och strävan till enhällighet. Samarbetslagen tillämpas med vissa undantag på företag med minst 20 arbetstagare i regelbundet arbete. Tidigare har lagen tillämpats på företag med minst 30 arbetstagare. Till följd av detta kommer tillämpningen av lagen enligt uppskattning att ytterligare omfatta inemot 2 800 företag och drygt 66 000 anställda.

Samarbetslagens tillämpningsområde utvidgas även så, att det omfattar samtliga företag, andra sammanslutningar och stiftelser oavsett om deras verksamhet avsetts att vara vinstbringande och oberoende av vem som finansierar dem. Lagen tillämpas varken på staten eller kommuner.

Samarbetsparter är arbetsgivaren och företagets personal. Lagen definierar de personalgrupper och deras representanter, vilka enligt huvudregeln består av en förtroendemann som valts på basis av arbetskollektivavtalet eller av ett förtroendeombud som avses i arbetsavtalslagen. I vissa fall är det möjligt att även välja en särskild samarbetsrepresentant. Samarbetslagen förpliktar inte till att skilt välja personalrepresentanter.

Den gottgörelse som bestäms om arbetsgivaren säger upp, permitterar arbetstagare eller ombildar en anställning till deltidsanställning för en arbetstagare utan att följa lagens bestämmelser, utgör ett eurobelopp i stället för det tidigare till månadslönen bundna beloppet. Dess maximibelopp är 30 000 euro. På gottgörelsens storlek inverkar bl.a. graden av försummelse, samt företagets storlek. Ändringen kommer de leda till de större inbördes jämlikhet bland de anställda i och med att ett upprepat fel i förfarandet från arbetsgivarens sida leder till en ersättning av samma storlek utan att påverkas av arbetstagarens individuella lön. Arbetstagaren kommer fortfarande också att få annan ersättning på grund av en olaglig uppsägning.

Papporna på Åland tar ut mest föräldraskapsledigt

Endast var tionde finländsk far håller föräldraskapsledigt. Åland skiljer sig klart från de andra landskapen. Där är andelen pappor som tar ut föräldraskapsledigt dubbelt större än i resten av Finland. Det visar statistik från Folkpensionsanstalten (FPA).

Traditionerna på arbetsplatsen har en betydande roll, eftersom män går till väga på samma sätt som deras arbetskamrater. Oviljan till att dela

föräldraskapsledigheten förklaras med attityder och tänkesätt som fastnat i de traditionella könsrollerna. Av de åländska papporna använde hela 22 procent sin rätt till föräldraskapsledighet. Landskapets höga sysselsättningsgrad kan vara en av faktorerna som förklarar intresset.

- Dessutom ligger den svenska kulturen nära och även pappornas föredömen inverkar på valet. Åland har även ett

större antal sambor jämfört med medeltalet, precis som i Sverige, resonerar FPA:s ansvarige forskare Pentti Takala.

Social- och hälsovårdsministeriet samt arbetsmarknadsorganisationerna körde på våren igång en familjeledighetskampanj. Den uppmuntrar familjer att dela på föräldraskapsledigheten.

ISLAND

Ny lov om udsendte medarbejdere

I sidste Altingssamling blev der vedtaget en lov om rettigheder og forpligtelser for udenlandske virksomheder der midlertidigt sender medarbejdere til Island, og deres medarbejders ansættelsesvilkår.

Hovedformålet med loven er at skabe bedre overblik over virksomheden hos udenlandske servicevirksomheder i Island, antal medarbejdere under dem, og at gøre det lettere at føre kontrol med at medarbejdernes ansættelsesvilkår er i overensstemmelse med de love og overenskomster der gælder i landet. Med loven understreges virksomhedernes ansvar, og arbejdsmarkedets opbygning sikres.

Arbejdsdirektoratet, Vinnuálastofnun, fører kontrol med at loven bliver fulgt.

Direktoratet kan indkalde oplysninger fra virksomheder af hensyn til kontrollen for så vidt direktoratet har modtaget en begrundet klage over at en virksomhed har overtrådt lovens bestemmelser. Hvis en virksomhed ikke efterlever Arbejdsdirektoratets pålæg, kan direktoratet forlange at politiet midlertidigt standser virksomheden eller lukker firmaets virksomhed i Island, indtil der er foretaget udbedringer.

Fjölsmidjan

Produktionsskolen, Fjölsmidjan, er et produktionscenter - en erhvervsmæssig løsning for unge ved et vendepunkt i livet, der er droppet ud af en uddannelse eller et job, hvor unge får hjælp til at finde sig et ståsted i livet og opbygge sig

selv for fremtiden. I Produktionsskolen aktiveres den praktiske færdighed så de unge får erfaring og bedre bliver i stand til at finde sig et fag eller tage en videre uddannelse. Produktionsskolen har fungeret i hovedstadsområdet siden 2001, og efterspørgselen efter den vokser til stadighed.

Nu er der oprettet en Produktionsskole i Akureyri for unge der ikke har nået at få fodfæste på arbejdsmarkedet, så de kan finde sig en ny bane i livet. Disse unge er i alderen 16-24 år, er arbejdsløse fordi de ikke har arbejds erfaring, mangler uddannelse, eller har sociale eller psykiske problemer. Ca. 25% af alle registrerede arbejdsløse i området tilhører den aldersgruppe.

Ældres erhvervsdeltagelse på arbejdsmarkedet

Det kunne være en økonomisk fordel for statskassen hvis man ophævede indtægtsreguleringen af pensionsydelse til ældre og handicappede. Grunden er de højere skatter som disse personer ville betale til statskassen. Dette fremgår af en undersøgelse af Handelsstandens Forskningsinstitut, Rannsóknarsetur verslunarinnar. Erhvervsdeltagelsen for den ældste

gruppe på arbejdsmarkedet i Island er en af de højeste i vestlige lande. Island er en ung nation, og man forudser en stor tilvækst i den ældste aldersgruppe i de kommende årtier.

Der har været stor produktionsfremgang i handelsbranchen i de seneste år, og der mangler medarbejdere i faget. En løsningsmulighed kunne være at ophæve indtægtsreguleringen af ydelserne til

pensionister og handicappede og på den måde give dem et incitament til i voksende grad at tage job i handelsbranchen. Af den undersøgelse der blev udført i forbindelse med Handelsstandens Forskningsinstituts kortlægning, fremgik det at knap en tredjedel af de ældre kunne tænke sig at arbejde længere hvis det ikke havde betydning for den offentlige pension.

Ligelønscertifikat

Socialministeriet, Industri- og Handelsministeriet, samt Islands Universitet, Universitetet i Bifröst og Universitetet i Reykjavík står sammen bag et projekt om et ligelønscertifikat. Hensigten er at

få virksomheder og institutioner til at skaffe sig et certifikat på at der hos dem arbejdes målbevidst på ligeløn mellem kønnene. Det drejer sig om en slags kvalitetscertifikat hvor man skal opfylde

visse normer for at opnå kvalitetsstemplet som virksomheden/institutionen får. Der er allerede nogle firmaer der har besluttet at ansøge om at få ligelønscertifikat

Barselsorlov

Der er for nylig foretaget en undersøgelse af folks erfaringer med barselsorlov. Det viser sig blandt andet at en tredjedel af kvinderne og hver tiende mand holder op i deres job efter barselsorloven. Der er forskellige forklaringer på at folk ikke kommer tilbage til deres job hos den samme arbejdsgiver efter barselsorlov. Ca. 10% bliver opsagt til trods

for at det er forbudt ifølge loven. Overordentlig mange siger imidlertid selv op efter barselsorlov.

Det viser sig i denne undersøgelse at der er stor forskel på holdningen på arbejdspladserne afhængig af om lederen der er mand eller kvinde. På arbejdspladser der ledes af en kvinde, er hold-

ningen til barselsorlov generelt mere positiv end der hvor lederen er en mand. Holdningen på arbejdspladsen har betydning for hvordan forældrene tilrettelægger deres orlov. Det er mere almindeligt at fædre tager orlov i mange omgange mens kvinder i højere grad tager den i ét.

Stillingen for unge af udenlandsk oprindelse på det islandske arbejdsmarked og arbejdsgivernes rolle

„Fremtid i et nyt land“ er et forsøgsprojekt over tre år under Reykjavík Kommune, Islands Røde Kors, Socialministeriet, Undervisningsministeriet, Det Internationale Hus og Børnenes Velfærdsfond i Island.

Målsætningen med projektet er bl.a. at

give vietnamesiske unge i alderen 15-25 år incitamenter til at skaffe sig uddannelse og tage vare på deres liv. Sådan bliver de unge mere aktive i det islandske samfund. Det er ret almindeligt at vietnamesiske unge holder op i skolen, og på arbejdsmarkedet har de især ufag-

lærte job. Spørgsmålet er om det er uundgåeligt at disse unge sidder fast i ufaglærte job, eller om samfundet har en pligt til at skabe muligheder for dem til at vælge en anden vej i livet, fx at uddanne sig, hvis de selv ønsker at få en videre uddannelse.

NORGE

Nytt integrerings- og mangfoldsdirektorat

Skatteetaten, Utlendingsdirektoratet, Politiet og Arbeidstilsynet har gått sammen om å opprette et felles servicesenter for utenlandske arbeidstakere og deres arbeidsgivere. Senteret, som åpner i Oslo i løpet av høsten, skal dekke hele landet og skal både gi informasjon og behandle søknader, blant annet om oppholdstillatelse og skattekort.

Et felles servicesenter vil gjøre hverdagen enklere både for arbeidsinnvandrere og for arbeidsgivere som ønsker å rekruttere utenlandsk arbeidskraft. Senteret vil også gjennom å informere om rettigheter og plikter være et bidrag i kampen mot svart arbeid, uryddige arbeidsforhold og sosial dumping.

Servicesenteret skal knytte til seg personer som i tillegg til norsk også kan håndtere henvendelser på engelsk og polsk. Senteret skal kunne betjene alle EØS-borgere, samt andre lands borgere som søker opphold som arbeidstakere, samt deres familiemedlemmer.

Servicesenteret skal etter planen åpne i løpet av oktober.

Et godt arbeidsmarked kommer også innvandrere til gode

Statistikk fra Arbeids- og velferdsdirektoratet viser at det ved utgangen av august var registrert 48 900 helt ledige arbeidssøkere. Dette utgjør 1,8 prosent av arbeidsstyrken. Fra august 2006 til august 2007 er den registrerte arbeidsledigheten redusert med 26 prosent.

Den gode utviklingen i arbeidsmarkedet kommer også innvandrerbefolkningen til

gode. Statistikk fra Statistisk sentralbyrå over arbeidsledighet blant innvandrerbefolkningen viser at den registrerte arbeidsledigheten gikk ned fra 7,3 prosent i 2. kvartal 2006 til 5,0 prosent i 2. kvartal 2007. Nivået er det laveste siden 1990. Ti tusen innvandrere var registrert ledige 2. kvartal i år. Dette er 24 prosent lavere enn for ett år siden.

- Jeg er glad for at den høye etterspørselen etter arbeidskraft også kommer innvandrerbefolkningen til gode.

Selv med sterk vekst i innvandrerbefolkningen siden 1990 er det positivt å registrere at ledigheten er redusert, sier arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen i en kommentar.

Innsynsrett for tillitsvalgte i lønns- og arbeidsvilkår

Før sommeren ble det innført hjemmel i allmenngjøringsloven til å pålegge oppdragsgiver et utvidet ansvar for å følge opp lønns- og arbeidsvilkårene på områder med allmenngjorte tariffavtaler. Samtidig fikk de tillitsvalgte innsynsrett. Regjeringen har nå lagt fram forslag til forskrift som fastsetter de nærmere detaljene for utformingen av ordningene.

Plikten til å påse at lønns- og arbeidsvilkår er i samsvar med gjeldende allmenngjøringsforskrifter, bør ligge hos hovedleverandør, foreslår Arbeids- og

inkluderingsdepartementet. Dette ansvaret skal omfatte alle ledd i kjeden av underleverandører, og skal også gjelde ved innleie. Departementet foreslår også bestemmelser som skal hindre at påseplikten omgås ved å endre organiseringen av oppdraget.

Forskriften skal gi en god og praktisk løsning for innsynsretten, ved at tillitsvalgte skal kunne be sin egen arbeidsgiver om å skaffe opplysninger om underleverandørers lønns- og arbeidsvilkår. Innsynsretten skal ligge hos til-

litsvalgte som er part i den allmenngjorte tariffavtalen, og som er ansatt hos hovedleverandør. Begrunnelsen er blant annet behovet for å få god sammenheng mellom påseplikten og innsynsretten. Også innsynsretten skal gjelde gjennom hele kjeden av underleverandører.

Forslaget følger opp regjeringens handlingsplan mot sosial dumping. Planen er at forskriftene skal tre i kraft 1. januar 2008.

Forsøk med varig lønnstilskudd i fem fylker

Det settes høsten 2007 i gang et forsøk med varig eller tidsbestemt lønnstilskudd i fylkene Finnmark, Nord-Trøndelag, Aust-Agder, Vestfold og Akershus.

Selv i dagens stramme arbeidsmarked er det grupper som har problemer med å skaffe seg eller beholde arbeid. Forsøket med varig lønnstilskudd skal bidra til å hindre at arbeidstakere faller ut av arbeidslivet som følge av helsemessige eller andre problemer. Ordningen skal også hjelpe personer som har falt ut av arbeidslivet som følge av varige helseproblemer eller sosiale problemer

tilbake i arbeid. Målet er å få redusert tallet på personer som hvert år innvilges uførepensjon. Forsøket må også ses i sammenheng med mulighetene for lønnstilskudd for personer med uførepensjon har ført få tilbake til arbeid.

Forskriften for forsøket med tidsbestemt lønnstilskudd ble nylig godkjent av Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Personer som omfattes av forsøket skal tilsettes på ordinære lønns- og arbeidsvilkår med sikte på et varig arbeidsforhold. Arbeidsgiverne får kompensert for deltakernes reduserte arbeidsevne i

form av et lønnstilskudd. Størrelsen på tilskuddet vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle. Arbeids- og velferdsetaten vil sørge for nødvendig oppfølging av både arbeidstaker og arbeidsgiver.

Det vil bli vurdert å gjøre forsøket landsomfattende fra 2008.

SVERIGE

Nya Arbetsförmedlingen - 21 myndigheter blir en

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) har fått regeringens uppdrag att genomföra bildandet av den nya myndigheten Arbetsförmedlingen som ska ersätta AMS och länsarbetsnämnderna från 1 januari 2008. Konsekvenserna av detta för verksamhet, ekonomi och personal beskrivs i en rapport som lämnats till regeringen.

Arbetsmarknadsverket är mitt uppe i ett intensivt utvecklingsarbete och stora delar av organisationen ses över för att ge arbetsgivare och arbetssökande bättre service. I den nya myndigheten

ska verkets resurser användas ännu effektivare.

Landet kommer att delas in i 68 arbetsmarknadsområden och huvudorter för dessa. Här samlas så stor del av de operativa resurserna som möjligt. Landet är indelat i fyra marknadsområden och fyra marknadschefer, placerade på huvudkontoret i Stockholm, kommer att få ansvaret för cheferna för drygt 15 arbetsmarknadsområden vardera. Den nya myndighetens sju högsta chefer är utsedda, samtliga internrekryterade.

I den nya Arbetsförmedlingen ska de lokala förmedlingarna ges förutsättningar att fokusera på förmedlingsverksamheten. Stöd och service renodlas och samlas i ett gemensamt verksamhetsområde. På så sätt kan kostnaderna för denna verksamhet minskas kraftigt och förmedlingsverksamheten värnas och hållas på oförändrad nivå.

Verksamheten år 2008 ska klaras med en budget som är 500 miljoner kronor lägre än för 2006. Ambitionen är att klara besparingen utan uppsägningar.

Stark sysselsättningsökning, lägre arbetslöshet och ökad brist på arbetskraft

Framtidstron är stark inom alla näringsgrenar. Det visar AMS arbetsmarknadsprognos för 2007 och 2008. Störst är optimismen inom den privata tjänstesektorn. Tillväxten i ekonomin väntas bli fortsatt hög, men tillväxttoppen bedöms vara passerad. Sysselsättningsökningen

blir mycket stor under 2007 och fortsätter även under nästa år. Däremot blir ökningen av arbetskraften oväntat liten.

Bristen på arbetskraft blir nu alltmer påtaglig. Om arbetsgivarna inte hittar personal kan tillväxten mattas och de

nya jobben hotas. Samtidigt finns det fortfarande alltför många arbetslösa som trots den starka efterfrågan har svårt att få jobb.

Arbetslösheten förväntas bli 4,8 procent under 2007 och 4,2 procent 2008.

Fyra av tio till jobb eller utbildning efter sjukdom

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har tillsammans utarbetat en ny rutin för hur människor som är arbetslösa sjukskrivna ska komma tillbaka till arbetslivet. Resultatet av detta samarbete visar att närmare 40 procent av de arbetslösa sjukskrivna som deltagit i dessa samverkansinsatser har gått vidare till arbete eller utbildning. Samarbetet har en tydlig inriktning och följer en

uppgjord handlingsplan. De insatser som erbjuds inom den arbetsinriktade rehabiliteringen är personlig vägledning, utredning, coachning och deltagande i arbetsmarknadspolitiska program.

- Genom det goda samarbetet ökar vi möjligheterna för enskilda individer att träda in på arbetsmarknaden, säger Lars Sjöström, ställföreträdande general-

direktör på AMS. Varje människa som kommer tillbaka till arbete är en vinst både för individen och för samhället. I en situation med stort behov av arbetskraft är det viktigt att sjukskrivna kan återvända till arbetsmarknaden.

Jämställdhetsbonus och vårdnadsbidrag införs

Den 1 juli 2008 införs en jämställdhetsbonus. Denna skapar bättre möjligheter för både mammor och pappor att ta ett aktivt ansvar för barnen under föräldraledigheten.

Den förstärker också motiven för den förälder som är hemma längst period att återgå till arbete. Ett jämnare uttag av föräldraledigheten är bra för både barn och föräldrar. En tidigare återgång till arbete motverkar osakliga löneskillnader och bidrar till att stärka kvinnornas förankring i yrkeslivet.

Jämställdhetsbonusen är en skattelättnad på 3 000 kronor per månad till arbetande föräldrar. Den erhålls via kreditering till skattekontot. Hur stor bonusen blir för den enskilde styrs bland annat av i vilken utsträckning föräldrarna delar på föräldrapenningen. Kostnaden för jämställdhetsbonusen beräknas bli 40 miljoner 2008, 190 miljoner 2009 och 250 miljoner år 2010. Samtidigt med jämställdhetsbonusen införs ett vårdnadsbidrag från 1 juli 2008. Det frivilliga kommunala

vårdnadsbidraget är skattefritt och är på högst 3 000 kronor per månad. Vårdnadsbidraget riktar sig till föräldrar med barn mellan 1 till 3 år. Föräldern kan förvärvsarbeta och samtidigt uppbära vårdnadsbidrag om barnomsorgen ordnas på annat sätt.

Däremot kommer vårdnadsbidraget inte att kunna kombineras med vissa bidrag och ersättningar, till exempel föräldrapenning och arbetslöshetsersättning.

Tämä lehti sisältää mm. seuraavat artikkelit:

Uutisia:

Pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta - dynaaminen malli

Pohjoismaiset hyvinvointivaltiotutkijat ovat aloittaneet yhden kunnianhimoisimmista tutkimusprojekteistaan, jossa hyvinvointiyhteiskunnan toimivuutta testataan viiden vuoden ajan eri puolilta. Tutkimusprojektin nimi on NCoE Welfare ja sitä johtaa Helsingin yliopiston sosiaalishistorian professori Pauli Kettunen, jonka mukaan pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan synnystä on yleisesti väärä käsitys. Ihmiset luulevat, että se syntyi Pohjoismaissa suljetuissa kansallisissa puitteissa.

- Päinvastoin, hyvinvointiyhteiskunta on syntynyt kuhunkin Pohjoismaahan ulkomailta ideoita etsien ja mallia voidaan verrata hyvin suuriin kansainvälisiin organisaatioihin. Pohjoismaat ovat olleet perinteisesti avoimia talouksia, riippuvaisia kansainvälisestä politiikasta, taloudesta ja myös kriiseistä, Kettunen sanoo.

Teema: Nuorisotyöttömyys

Öresundin alueelle lisää nuorisotyöpaikkoja

Kun 20-vuotias Sibessa Izmaku valmistui ylioppilaaksi viime vuonna, oli hän ensin työtön ja sitten muutaman kuukauden harjoittelijana eräässä malmöläisessä liikkeessä. Sen jälkeen hän alkoi monen muun skånelaisen nuoren tapaan katsella salmen yli, hyppäsi junaan, joka vei hänet Tanskaan. Örestadissa sijaitsevassa Fieldsin kauppakeskuksessa Sibessa marssi muotiliike Zaraan, jonne hän jätti CV:nsä. Kolmen päivän kuluttua hänellä oli työpaikka.

- Työpaikka on hyvä, päivittäinen matkustaminen on vähän työlästä, sanoo Sibessa Izmaku.

Työttömyys vähenee koko ajan Skånessa, eikä vähiten nuorisotyöttömyys, joka oli vuosia ennätyskorkealla. Osaksi hyvä kehitys selittyy Ruotsin hyvillä suhdanteilla ja hallituksen tiukentuneilla sääöksillä, joiden mukaan nuoret eivät pääse enää niin helposti työttömyyskassan jäseneksi. Mutta

tärkein tekijä hyvään tilanteeseen on naapurimaa Tanska, sen vahva talous ja huutava työvoimapula. Tähän mennessä jo 4000 skånelaista nuorta on hankkinut kuluvaan vuoden aikana itselleen työpaikan Tanskasta.

- Siinä on 40 prosentin lisäys viime vuoden verrattuna ja ennusteen mukaan määrä nousee 6000 ruotsalaiseen, jotka ovat hankkineet työpaikan vuoden 2007 aikana Tanskasta, sanoo tiedotuspäällikkö Carl-Axel Sande'n Skånen työmarkkinaneuvostosta.

Tanskaa korkeampi nuorisotyöttömyys johtuu Ruotsissa osaksi paremmasta työpaikakasuojusta ja samapalkkaisuudesta, jotka tekevät yritykset varovaisiksi työllistämään nuoria. Ruotsissa töihin haetaan usein lehti-ilmoitusten avulla, kun Tanskassa yleisimmin työpaikka löytyy CV:n kanssa tehdyn kaupunkikävelyn yhteydessä.

- Tanskan vapaammat lait, joiden mukaan töihin on helpompi ottaa ja työsuhte on myös helpompi lopettaa, ovat varmasti nuorten työllisyyttä parantava tekijä. Samalla nuoret voivat hyödyntää Tanskan korkeasuhdanteen aikaansaamaa työvoimapulaa, sanoo Öresund instituutin johtaja Anders Olshov.

- Tätä kautta nuoret saavat Tanskassa enemmän tärkeää työkokemusta, kuin Ruotsissa, jossa nuorten on vaikeampi päästä työmarkkinoille. Tanskalaiset yritykset ovat lähestyneet nuoria Ruotsin puolella myös suoraan. Esimerkiksi bussiyhtiöt ja huvipuisto Tivoli ovat tulleet sillan yli Ruotsiin houkuttelemaan nuoria Tanskaan töihin.

Syrjäytyminen alkaa jo koulusta

Suomessa ja Ruotsissa noin 15 prosenttia alle 25-vuotiaista on työttömänä, kun Tanskassa nuorisotyöttömyysprosentti on saatu puristettua alle kuuden. Siksi Tanskan malli kiinnostaa myös Suomessa. Länsi-Suomen lääninhallituksen tarkastajan Erik Häggmannin mukaan Tanskasta on paljon opittavaa. Tanskassa ja myös Ruotsissa esimerkiksi ammattiopintonsa lopettavista nuorista tehdään heti ilmoitus kotikuntansa sosiaaliviranomaisille. Tämä malli pitäisi Häggmannin mukaan ottaa käyttöön myös

Suomessa, jossa ammattiopintonsa keskeyttää jopa neljännes nuoria.

- Tämä johtuu myös puutteellisesta ammatinvalinnan ohjauksesta, sillä liian moni nuori joutuu väärään kouluun, sanoo Häggman.

Suomen kokemusten mukaan työttömäksi ajautuvan nuoren syrjäytyminen on alkanut hyvin usein jo koulussa.

- Mitään yksiselitteistä syytä syrjäytymiselle ei ole esitettävissä, mutta johtopäätökset ovat samat kuin Tanskassa ja Ruotsissa. Olemme luoneet suuren valikoiman peruskoulun jälkeisiä koulutusvaihtoehtoja, mutta kukaan ei kannu vastuuta siitä, että nuoret todella saavat työ- tai koulutuspaikan peruskoulun jälkeen, sanoo Erik Häggman.

Henkilökuvassa Tarja Cronberg

Lehden henkilökuvassa esitellään Suomen hallituksen työministeri Tarja Cronberg, joka on pohjoismaisen yhteistyön veteraani, ollut naimisissa sekä ruotsalaisen että tanskalaisen kanssa ja toiminut mm. Kööpenhaminan rauhantutkimusinstituutin johtajana. Työssään Cronberg ei aio kuitenkaan keskittyä Pohjoismaihin, koska dynaamisuus löytyy muualta.

- Pohjoismaissa ei ole dynamiikkaa, sitä löytyy enemmän EU:sta, Venäjältä ja maailmanlaajuisesta yhteistyöstä, sanoo Cronberg.

Av Tapio Vestinen
korrespondent, Oslo
e-post: vestinen@online.no

ARBEIDSLIV I NORDEN

Retur:
Arbeidsforskningsinstituttet
Postboks 6954 St. Olavs plass
NO-0130 Oslo

PORTO BETALT
PORT PAYÉ
NORGE

B ØKONOMI
ÉCONOMIQUE

Web-adresser:

Nordisk Ministerråd:
www.norden.org

Arbejdsmarkedsstyrelsen, Danmark:
www.ams.dk

Beskæftigelsesministeriet, Danmark:
www.bm.dk

Arbejdstilsynet, Danmark:
www.arbejdstilsynet.dk

Arbejdsdirektoratet, Island:
www.vinnumalastofnun.is

Social- och hälsovårdsministeriet, Finland:
www.stm.fi

Arbetsministeriet, Finland:
www.mol.fi

Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Norge:
www.odin.dep.no/aid

NAV, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Norge:
www.nav.no

Direktoratet for arbeidstilsynet, Norge:
www.arbeidstilsynet.no

Näringsdepartementet, Sverige:
www.naring.regeringen.se

Arbetsmarknadsstyrelsen, Sverige:
www.ams.se

Arbetsmiljöverket, Sverige:
www.av.se

Arbeidsforskningsinstituttet, Norge:
www.afi.no

Arbeidsliv i Norden:
www.norden.org/arb/ain/sk/index.asp

norden